

VALSTS CILVĒKTIESĪBU BIROJS

Mg.iur. Anita Kovaļevska

PERSONAS TIESĪBAS UZ SAVU ATTĒLU

Rīga 2005

IEVADS

Mūsdienu tehnikas attīstības rezultātā ir ļoti daudz iespēju iegūt personas attēlu. Gandrīz ikvienam mājās ir fotokamera, daudziem – videokamera. Fotokameras tiek iebūvētas pat mobilajos telefonos. Tas paver plašas iespējas arī personas attēla izmantošanā. Fotografijas parasti glabājas ģimenes albumos. Taču personas attēlu var izmantot arī citādi – publicējot avīzē, reklāmās u.c. Tas var būt gan vienkārši personas portrets, gan arī attēls, kas atklāj informāciju par personas privāto dzīvi. Līdz ar to aizvien biežāk cilvēki uzdod jautājumu, vai personas fotografēšana un filmēšana un attēla izmantošana bez personas piekrišanas nav cilvēktiesību pārkāpums.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir izskatījusi vairākas lietas par personas tiesībām uz savu attēlu un dažās no tām konstatējusi tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumus. Latvija ir ratificējusi Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesas jurisdikciju skatīt lietas pēc personu iesnieguma par iespējamiem Eiropas Cilvēktiesību konvencijas pārkāpumiem. Tātad arī Latvijas iedzīvotāji var iesniegt Eiropas Cilvēktiesību tiesai iesniegumus par tiesību uz savu attēlu pārkāpumiem.

Latvijas normatīvie akti jautājumus par personas tiesībām uz savu attēlu regulē ļoti vispārīgi. Nav arī gandrīz nekādas tiesu prakses vai zinātnisku rakstu par šo tēmu. Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi: „[...] lai konstatētu Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu saturu, tās tulkojamas pēc iespējas atbilstoši interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir obligāta attiecībā uz Konvencijas interpretāciju, un šī prakse ir izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai.”¹ Līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse var būt svarīga cilvēktiesību realizācijā Latvijā gadījumos, kas saistīti ar personas attēla izmantošanu.

Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādi apstākļi ir jāņem vērā, fotografējot vai filmējot personu un izmantojot personas attēlu, lai netiktu pārkāptas tiesības uz privāto dzīvi, un vai Latvijā ir nodrošināta efektīva tiesību uz privāto dzīvi aizsardzība. Pētījuma ietvaros ir veikta aptauja, lai noskaidrotu cilvēku attieksmi pret viņu fotografēšanu vai filmēšanu un attēla

¹ Satversmes tiesas 2002.gada 23.septembra spriedums lietā Nr.2002-08-01, 23.09.2002. // [http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/spriedumi/08-01\(02\).htm](http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/spriedumi/08-01(02).htm)

izmantošanu bez viņu piekrišanas. Savukārt, analizējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, ir mēģināts rast atbildes uz jautājumu, kādi apstākļi ir jāņem vērā, fotografējot vai filmējot personu un izmantojot personas attēlu, lai netiktu pārkāptas tiesības uz privāto dzīvi. Lai konstatētu, vai Latvijā tiek nodrošināta efektīva tiesību uz privāto dzīvi aizsardzība gadījumos, kad bez personas piekrišanas ir izmantots tās attēls, ir analizēti Latvijas normatīvie akti un tiesu prakse.

1. APTAUJAS REZULTĀTI

Lai gūtu ieskatu par sabiedrības viedokli par fotografēšanu vai filmēšanu un personas attēla izmantošanu, Valsts cilvēktiesību birojs veica aptauju. Kopā tika aptaujāti 256 respondenti. Lielākā daļa respondentu dzīvoja Rīgā – 201 (78,5%), 52 (20,3%) dzīvoja citā pilsētā, un tikai 3 (1,2%) dzīvoja laukos. Ja skatās respondentu sadalījumu **pēc vecuma**, tad

vecumā līdz 18 gadiem bija	6 (2,3%) respondenti;
19-30 gadi –	147 (57,4%) respondenti;
31-50 gadi –	86 (33,6%) respondenti ;
51-70 gadi –	15 (5,9 %) respondenti;
vecāki par 70 gadiem –	2 (0,8%) respondenti.

Pēc nodarbošanās:

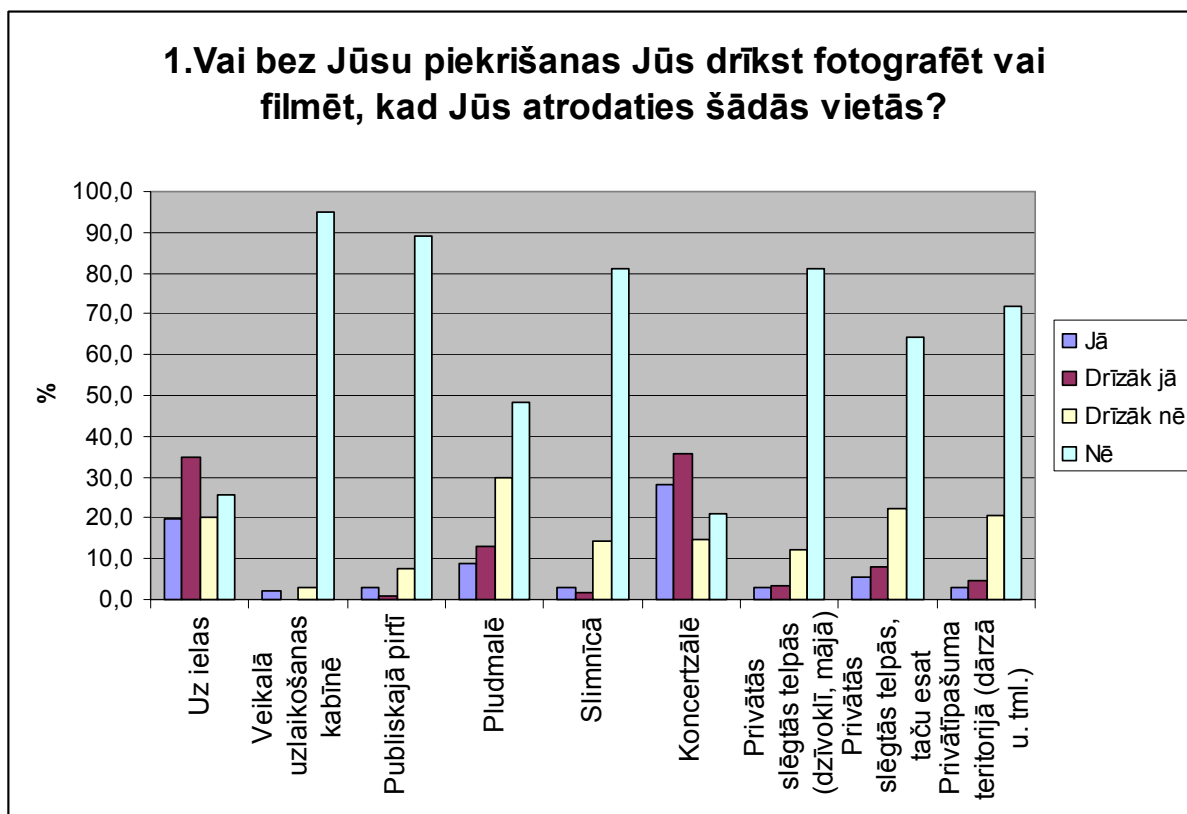
strādāja plašsaziņas līdzekļos	18 (7%) respondenti;
fotogrāfi	1 (0,4%) respondenti;
mākslinieki	12 (4,7%) respondenti;
nodarbošanās, kas saistīta ar pastiprinātu sabiedrības uzmanību (aktieri, politiķi u.c.)	60 (23,4%) respondenti;
nodarbošanās, kas nav saistīta ar pastiprinātu sabiedrības uzmanību	165 (64,5%) respondenti.

Turklāt 82 (32%) respondenti bija piedzīvojuši situāciju, kad viņu attēls ir izmantots bez viņu piekrišanas.

Respondentiem tika lūgts atbildēt uz 7 jautājumiem, kas saistīti ar personas fotografēšanu vai filmēšanu un personas attēla izmantošanu. Kopumā jāsecina, ka respondenti bija negatīvi noskaņoti pret jebkādu fotografēšanu vai filmēšanu un viņu attēlu izmantošanu bez viņu piekrišanas. Tika saņemtas šādas atbildes uz jautājumiem:

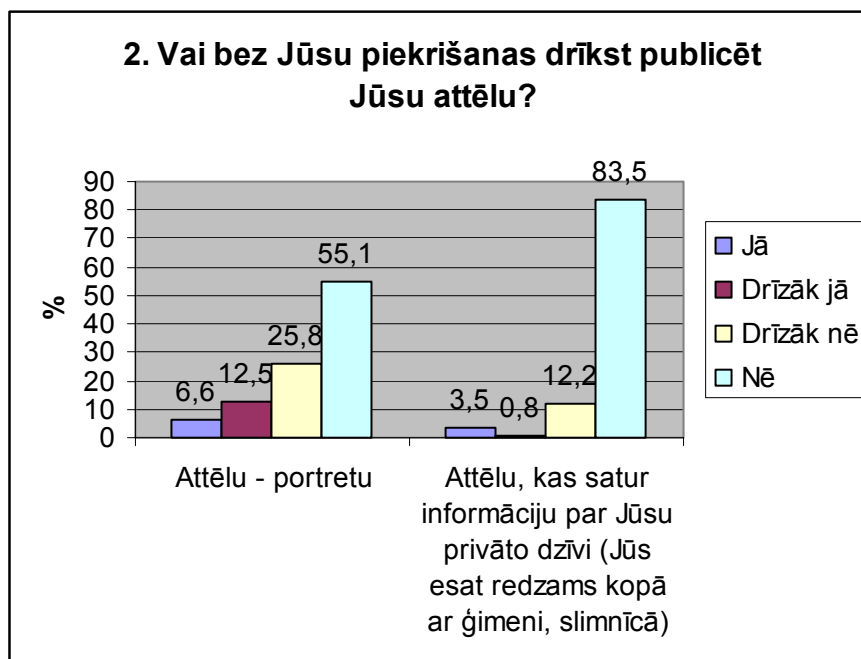
1. Vai jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas Jūs drīkst fotografēt vai filmēt, kad Jūs atrodaties:

	Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
Uz ielas	19.6	34.9	20	25.5
Veikalā uzlaikošanas kabīnē	2	0	3.1	94.9
Publiskajā pirtī	2.8	0.8	7.5	89
Pludmalē	8.7	13	29.9	48.4
Slimnīcā	3.1	1.6	14.2	81.1
Koncertzālē	28.1	35.9	14.8	21.1
Privātās slēgtās telpās (dzīvoklī, mājā)	3.1	3.5	12.2	81.1
Privātās slēgtās telpās, taču esat redzams no ielas ikvienam garāmgājējam	5.5	7.9	22.4	64.2
Privātīpašuma teritorijā (dārzā u. tml.)	3.1	4.7	20.4	71.8

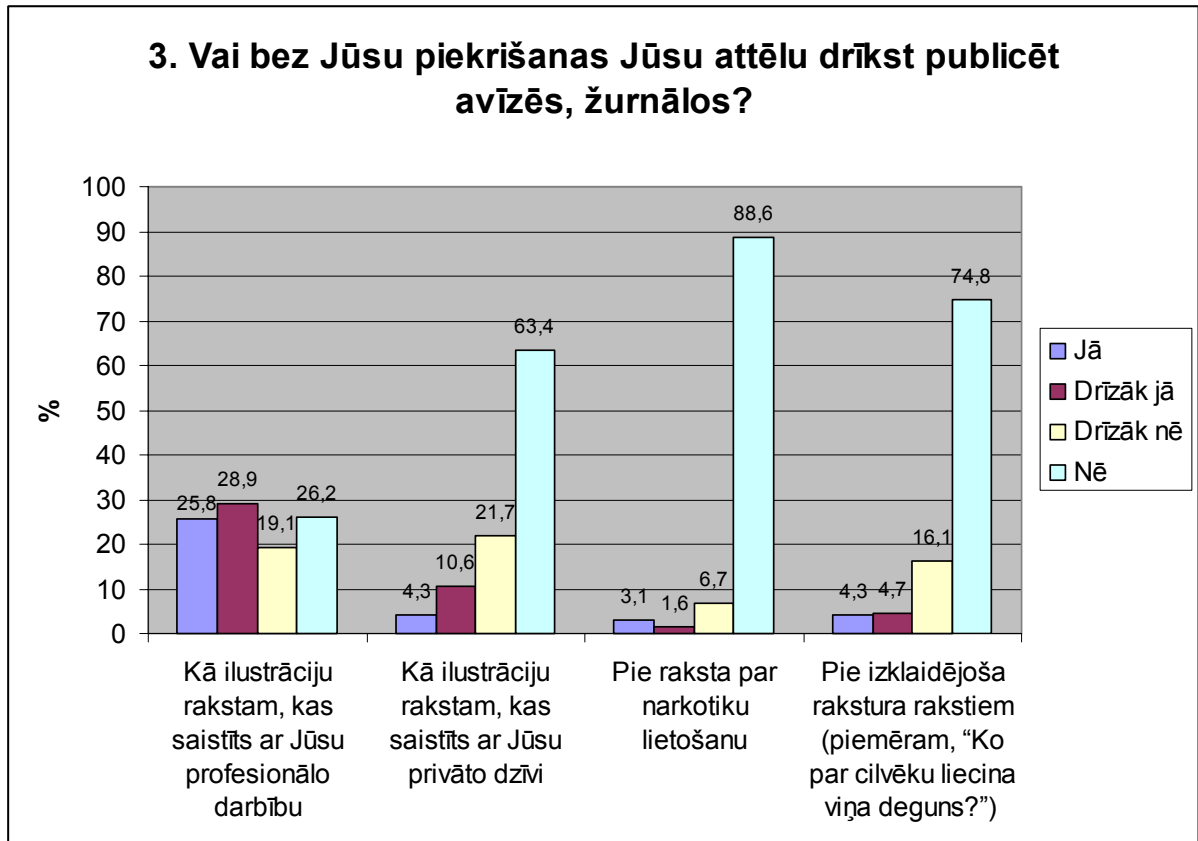
2. Vai Jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas drīkst publicēt Jūsu attēlu:

	Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
Attēlu - portretu	6.6	12.5	25.8	55.1
Attēlu, kas satur informāciju par Jūsu privāto dzīvi (Jūs esat redzams kopā ar ģimeni, slimnīcā)	3.5	0.8	12.2	83.5

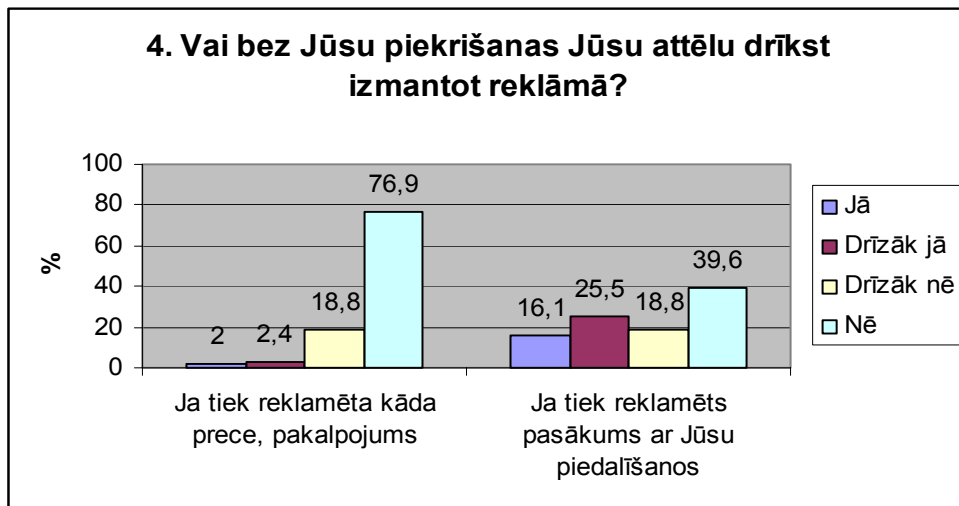
3. Vai Jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas Jūsu Attēlu drīkst publicēt avīzēs, žurnālos:

	Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
Kā ilustrāciju rakstam, kas saistīts ar Jūsu profesionālo darbību	25.8	28.9	19.1	26.2
Kā ilustrāciju rakstam, kas saistīts ar Jūsu privāto dzīvi	4.3	10.6	21.7	63.4
Pie raksta par narkotiku lietošanu	3.1	1.6	6.7	88.6
Pie izklaidējoša rakstura rakstiem (piemēram, "Ko par cilvēku liecina viņa deguns?")	4.3	4.7	16.1	74.8

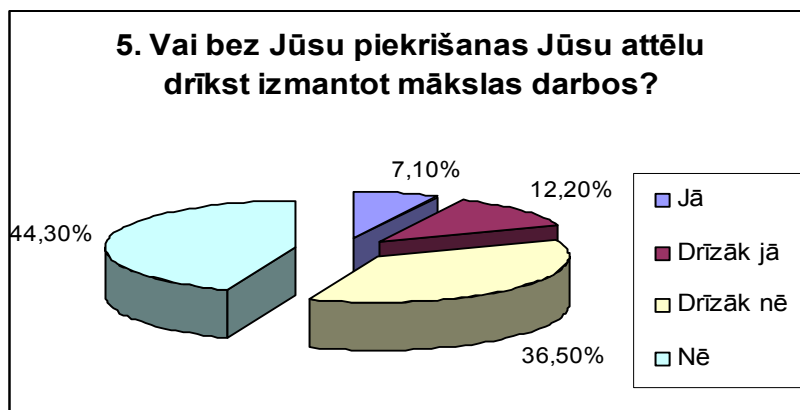
4. Vai Jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas Jūsu attēlu drīkst izmantot reklāmā:

	Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
Ja tiek reklamēta kāda prece, pakalpojums	2	2.4	18.8	76.9
Ja tiek reklamēts pasākums ar Jūsu piedalīšanos	16.1	25.5	18.8	39.6

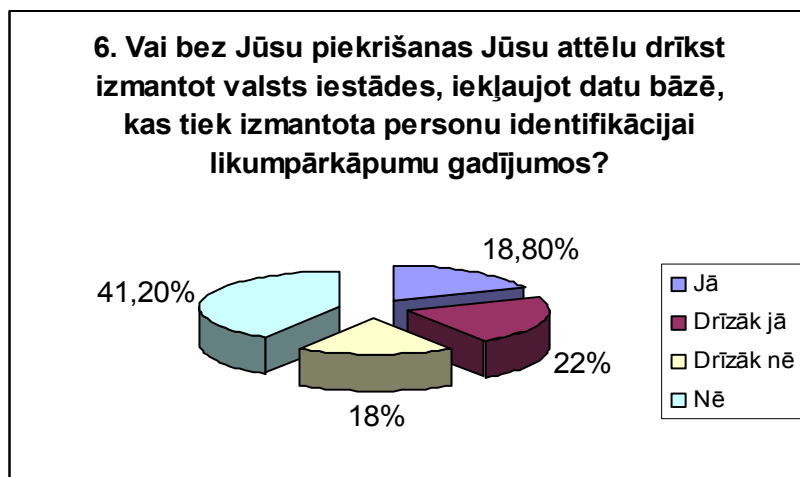
5. Vai Jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas Jūsu attēlu drīkst izmantot mākslas darbos?

Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
7.1	12.2	36.5	44.3

6. Vai Jūs uzskatāt, ka bez Jūsu piekrišanas Jūsu attēlu drīkst izmantot valsts iestādes, iekļaujot datu bāzē, kas tiek izmantota personu identifikācijai likumpārkāpumu gadījumos?

Jā %	Drīzāk jā %	Drīzāk nē %	Nē %
18.8	22	18	41.2

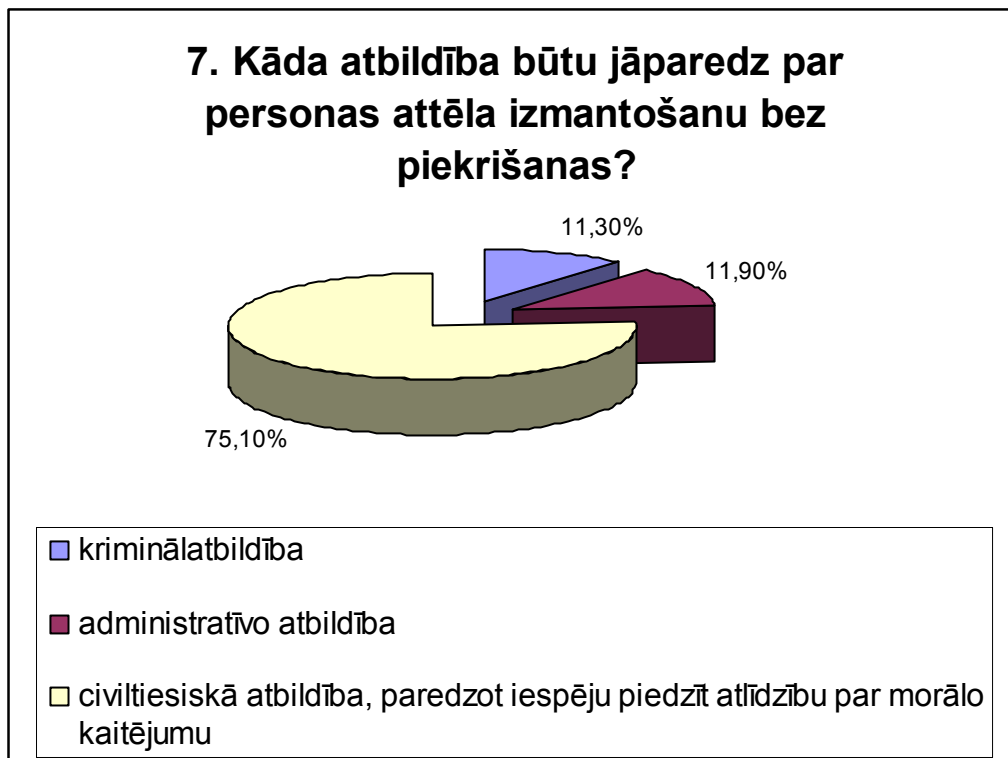

7.Vai Jūs uzskatāt, ka likumos ir jāparedz atbildība par personas attēla izmantošanu bez piekrišanas?

Jā	Nē
%	%
98.3	1.7

Ja jā, tad kādu atbildību:

kriminālatbildību	11.3 %
administratīvo atbildību	11.9 %
civiltiesisko atbildību, paredzot iespēju piedzīt atlīdzību par morālo kaitējumu	75.1 %

2. TIESĪBAS UZ PRIVĀTO DZĪVI

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību atzina samērā nesen. Līdz pat viduslaikiem tiesību normu uzdevums bija definēt personu grupas locekļu statusu, nevis aizsargāt indivīdu.² Tikai vēlāk atzina indivīdu kā vērtību. Tas bija saistīts ar liberālās brīvības teorijas attīstību 18. gadsimta beigās, 19. gadsimtā. Atbilstoši liberālās brīvības koncepcijai, galvenā vērtība ir cilvēks kā autonomis subjekts – absolūti suverēns un tikai pats tiesīgs lemt par sevi un visām savām darbībām, kas neietekmē citus.³

Sākotnēji indivīda aizsardzības robežas iezīmēja tiesības uz dzīvību, brīvību un īpašumu. Taču tās garantēja aizsardzību galvenokārt no šo tiesību tiešiem, fiziskiem aizskārumiem – nonāvēšanas, piemēram, nošaujot, ieslodzīšanas, īpašuma atņemšanas. Taču pamazām attīstījās arī izpratne par cilvēku kā garīgu būtni, tika atzīta cilvēka jūtu un intelekta vērtība. Līdz ar to arī paplašinājās indivīda aizsardzības robežas. Tika atzīts, ka ir jāaizsargā arī personas gods un cieņa, ka personai ir nepieciešama aizsardzība pret trokšņiem, smakām, dūmiem u. tml. Par īpašumu atzina arī prāta darbības rezultātā radītās lietas – literāros darbus, mākslas darbus, komercnoslēpumus, preču zīmes u.c.⁴

1890.gadā *Samuel D. Warren* un *Louis D. Brandeis* rakstīja: „*Jaunie izgudrojumi un darījumu metodes liek pievērst uzmanību nākošajam solim, kas ir jāspēr personas aizsardzībai un, kā to sauc tiesnesis Cooley, indivīda tiesību tikt liktam mierā⁵ nodrošināšanai. Fotografāfi un laikraksti ir ielauzušies svētajā privātās un mājas dzīves sfērā; un daudzas mehāniskas ierīces rada bažas par to, ka par īstenību varētu kļūt apgalvojums - „kas ir čukstēts skapī, to ir jāsludina arī no māju jumtiem”. Jau gadiem ilgi ir bijusi sajūta, ka likumam ir jāsniedz kāds līdzeklis aizsardzībai pret neatļautu privātpersonu attēlu apgrozību; un ļaunums no laikrakstu iejaukšanās privātajā dzīvē ir ilgstoši skaudri izjūsts [...].”⁶ Viņi uzskatīja, ka nevar būt šaubu par šādas aizsardzības nepieciešamību. *Samuel D. Warren* un *Louis D. Brandeis* viedokļa pareizību apstiprināja konstitūciju attīstība. Daudzas valstis savās konstitūcijās sāka iekļaut normas par cilvēka pamattiesībām, un vienas no konstitucionāli aizsargātajām tiesībām bija tiesības uz privāto dzīvi.*

² Gruskin S., Hendriks A. The Right to Privacy: Some Implications for Confidentiality in the Context of HIV/AIDS – The Jurisprudence of Human Rights Law: A Comparative Interpretive Approach // Turku/Åbo: Institute for Human Rights, Åbo Akademi University – 2000, p. 225.

³ Nowak M. U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary // Kehl, Strasbourg, Arlington: N.PEngel-1993, p. 287.

⁴ Warren S.D., Brandeis L.D. The Rights to Privacy // http://www.lawrence.edu/fac/boardmaw/Privacy_brand_warr2.html

⁵ Angliski – right to be let alone

⁶ Warren S.D., Brandeis L.D. The Rights to Privacy// http://www.lawrence.edu/fac/boardmaw/Privacy_brand_warr2.html

Starptautiskā līmenī tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību atzina ar 1948. gada ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju.⁷ Deklarācijas 12. pants nosaka: „*Nedrīkst patvaļīgi iejaukties neviena privātajā un ģimenes dzīvē, patvaļīgi apdraudēt viņa dzīvokļa neaizskaramību vai viņa korespondences noslēpumu vai nelikumīgi apdraudēt viņa godu un reputāciju. Katram cilvēkam ir tiesības uz likuma aizsardzību pret šādu iejaukšanos vai šādiem apdraudējumiem.*” Arī 1966. gada ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁸ 17. pantā ir garantētas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Reģionālā līmenī tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību pirmo reizi atzina Eiropas Cilvēktiesību konvencijā⁹, kuras 8. pants nosaka:

„1. Ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību.

2. Valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

Šis pants aizsargā ļoti plašu tiesību loku, kuras ir savstarpēji cieši saistītas un nereti pat pārklājas. Līdz ar to ir praktiski neiespējami un Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos arī nav devusi visaptverošu un izsmeļošu šo tiesību definīciju. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir skaidrojusi: „*Tiesības uz „privātās dzīves” neaizskaramību ir tiesības uz dzīves privātumu, tiesības noslēpt savu privāto dzīvi no sabiedrības tik lielā mērā, cik to katrs vēlas. [...] taču ar to tiesības uz privāto dzīvi nebeidzas. Zināmā apjomā tās satur arī tiesības dibināt un attīstīt attiecības ar citām cilvēciskām būtnēm, jo sevišķi emocionālajā sfērā, lai pilnveidotu un attīstītu savu personību.*”¹⁰ Līdz ar to ir skaidrs, ka tiesības uz privāto dzīvi aizsargā ne tikai to cilvēka darbību loku, kur viņš darbojas viens un bez citu personu klātbūtnes, bet zināmā mērā arī tādas darbības, kur iesaistīti vairāki cilvēki.

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantā garantētās tiesības var saukt par tiesībām uz privāto dzīvi plašākā nozīmē. Šīs tiesības uz privāto dzīvi plašākā nozīmē ietver tiesības uz privāto dzīvi šaurākā nozīmē, tiesības uz ģimenes dzīvi, tiesības uz korespondences neaizskaramību, tiesības uz mājokļa neaizskaramību.

⁷ ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 1948. gada 10. decembrī // <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>

⁸ ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts 1966. gada 16. decembrī // <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm>

⁹ Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pieņemta 1950. gada 4. novembrī // <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eck.htm>

¹⁰ Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter // Council of Europe Publishing – 1996, p. 231

Tiesības uz privāto dzīvi šaurākā nozīmē ietver tādus aspektus, kā personas identitāte, personas morālā un fiziskā integritāte, informācijas par personu vākšana un izmantošana, seksuālās attiecības, personas gods un cieņa u.c. Personas identitāte attiecas uz vārda izvēli, ģērbšanās stila un frizūras izvēli, seksuālās identitātes izvēli u.tml. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka privātās dzīves koncepts attiecas arī uz aspektiem, kas saistīti ar personas identitāti, kā, piemēram, personas vārds vai personas attēls.¹¹ Ar personas morālo un fizisko integritāti saprot cilvēka fizisko neaizskaramību, aizliegumu veikt ārstēšanu bez personas piekrišanas, personas aizsardzību pret piesārņojumu u.tml. Par personu var vākt visdažādāko informāciju – par personas sodāmību, veselības stāvokli, uzvedību, personas pirkstu nospiedumus, - un to var iekļaut datu bāzēs, izmantot personu identifikācijai utt. Ar seksuālajām attiecībām saprot gan homoseksuālas, gan heteroseksuālas attiecības.

Tiesības uz ģimenes dzīvi aizsargā ģimeni. Tas aptver laulāto attiecības, vecāku un bērnu attiecības, brāļu un māsu attiecības, vecvecāku un mazbērnu attiecības. Turklāt aizsardzība attiecas ne tikai uz oficiāli noformētām attiecībām, bet arī uz faktiskajām attiecībām. Tiesības uz privāto dzīvi bieži ir saistītas ar jautājumiem par personas izraidīšanu no valsts vai iebraukšanu valstī.

Tiesības uz korespondences neaizskaramību nozīmē tiesības uz netraucētu saziņu ar citiem bez cenzūras. Tas attiecas gan uz vēstuļu pārtveršanu, gan telefonsarunu noklausīšanos, gan arī citu saziņas līdzekļu (elektroniskais pasts, fakss utt.) lietošanas traucēšanu.

Tiesības uz mājokļa neaizskaramību garantē tiesības uzturēties mājoklī. Persona tiek aizsargāta arī no citu personu iekļūšanas mājoklī, kratīšanas, pārbaudes. Tiesības uz mājokļa neaizskaramību attiecinā arī uz aizsardzību pret trokšņiem, piesārņojumu u. tml.¹²

Ja veic kādu no iepriekš minētajām darbībām – telefonsarunu noklausīšanos, dzīvokļa kratīšanu, personas ārstēšanu bez piekrišanas, datu vākšanu par personu utt., tad to var uzskatīt par iejaukšanos privātajā dzīvē, tiesību uz privāto dzīvi aizskārums, ierobežošanu.

Taču tiesību ierobežošana automātiski nenozīmē, ka ir noticis pārkāpums. Tiesības uz privāto dzīvi nav absolūtas. Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta 2. daļa ļauj šīs tiesības ierobežot, ja ierobežojums atbilst šādiem kritērijiem:

- 1) ierobežojums noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu;
- 2) tas kalpo leģitīma mērķa sasniegšanai - valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības interešu aizsardzībai, nekārtību vai noziegumu

¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506111155&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

¹² Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. Law of the European Convention on Human Rights // London, Dublin, Edinburg: Butterworths – 1995, p. 307-312

nepieļaušanai, veselības vai tikumības aizsardzībai, citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai;

3) ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā – ierobežojums ir neatliekami sociāli vajadzīgs un sabiedrības ieguvums no tiesību ierobežošanas ir lielāks nekā indivīdam nodarītais kaitējums.

Ja kaut viens no šiem kritērijiem nav izpildīts, tad ir noticis tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums.

Tomēr pastāv viedoklis, ka par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta pārkāpumu var runāt tikai tad, ja attēla iegūšanā vai izmantošanā ir iesaistīta valsts. Tā, piemēram, Tobijs Mendels (*Toby Mendel*), organizācijas „Article 19” tiesību programmas vadītājs norāda, ka cilvēktiesības regulē galvenokārt attiecības starp indivīdu un valsti. Arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta galvenais mērķis esot pasargāt indivīdu no valsts institūciju iejaukšanās viņa privātajā dzīvē. Lai arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka valstij var būt zināmi pozitīvi pienākumi tiesību uz privāto dzīvi nodrošināšanā, tomēr tā esot ļoti piesardzīga attiecībā uz pozitīvo pienākumu noteikšanu. Turklāt parasti tajos gadījumos, kad runa ir par iespējamu tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumu, ko ir veikusi privātpersona, ir iesaistīta prese vai izdevēji. Līdz ar to tiesības uz privāto dzīvi saduras ar tiesībām uz vārda brīvību. Tāpēc Tobijs Mendels uzskata, ka šādos gadījumos diez vai ir iespējams konstatēt Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta pārkāpumu.¹³

Pētījuma autore nevar piekrist Tobija Mendela viedoklim. Tas ir balstīts uz šauru cilvēktiesību un valsts pienākumu izpratni. Nenoliedzami – viens no galvenajiem cilvēktiesību uzdevumiem ir regulēt attiecības starp indivīdu un valsti. Taču valsts pienākumi neaprobežojas tikai ar atturēšanos no darbībām, kas aizskar personas cilvēktiesību dokumentos garantētās tiesības. Kā norādījusi ANO Cilvēktiesību komiteja, tad valstij ir pienākums sargāt personas tiesības uz privāto dzīvi no jebkādiem aizskārumiem - neatkarīgi no tā, vai tos ir izdarījušas valsts institūcijas, juridiskas vai fiziskas personas. Valstij ir pienākums pieņemt normatīvos aktus un veikt citus pasākumus, kas aizliegta iejaukšanos tiesībās uz privāto dzīvi, kā arī nodrošinātu šo tiesību aizsardzību.¹⁴ Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, lai arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta mērķis ir aizsargāt indivīdu no valsts institūciju iejaukšanās privātajā dzīvē, tas tomēr neliek valstij vienīgi atturēties no šādas

¹³ Mendel T. The right of the public to know and freedom of entertainment: information seen from consumer's angle – Freedom of expression and the right to privacy. Conference Reports. Council of Europe, Strasbourg Conference 23 September 1999// [http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM\(2000\)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage](http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM(2000)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage)

¹⁴ United Nations Human Rights Committee, General Comment No. 16 – The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation //[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?Opendocument)

iejaukšanās. Papildus šim primārajam negatīvajam pienākumam valstij var būt arī pozitīvi pienākumi, lai nodrošinātu efektīvu privātās un ģimenes dzīves aizsardzību. Šādi pienākumi var ietvert pasākumu veikšanu, lai nodrošinātu tiesību uz privāto dzīvi ievērošanu arī attiecībās starp indivīdiem. Tas attiecas arī uz personas attēla aizsardzību pret ļaunprātīgu izmantošanu.¹⁵ Līdz ar to, ja persona nacionālajās tiesās nevar panākt efektīvu savu tiesību uz privāto dzīvi aizsardzību pret citu indivīdu, tas var būt par pamatu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta pārkāpuma konstatēšanai.

¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewHtml.asp?Item=11&Action=Html&X=629130853&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

3. EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESAS PRAKSĒ IZSTRĀDĀTIE PRINCIPI

Pirmais jautājums, kas rodas, runājot par personas tiesībām uz savu attēlu, ir, vai fotografēšana vai filmēšana jau pati par sevi, neskatoties ne uz kādiem apstākļiem, var būt personas tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums. Vai vienmēr ir jāprasa personas piekrišana, lai viņu nofotografētu vai nofilmētu?

Piemēram, Apvienotās Karalistes Apelācijas tiesa ir norādījusi, ka fotografēšana pati par sevi neietver neko tādu, ko varētu vērtēt kā personas fizisku aizskārumu, un paražu tiesībās nav paredzēti personai nekādi aizsardzības līdzekļi pret fotografēšanu bez piekrišanas. Tiesa salīdzināja fotografēšanu ar pirkstu nospiedumu ņemšanu. Var tikai piekrist tiesai, ka pirkstu nospiedumu noņemšana bez personas piekrišanas nevar notikt nekā citādi, kā tikai, lietojot fizisku spēku, bet, fotografējot bez piekrišanas, spēka lietošana nav obligāta. Personu ir iespējams nofotografēt tā, ka persona to pat nepamana. Apelācijas tiesa secināja, ka personas fotografēšana bez viņas piekrišanas, nelietojot fizisku spēku, nevar tikt vērtēta kā personas tiesību aizskārumus.¹⁶

Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse liecina par to, ka fotografēšana vai filmēšana bez piekrišanas pati par sevi, nevērtējot konkrētās situācijas apstākļus, nevar tikt uzskatīta par tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumu. Tā, piemēram, lietā *Murray v. the United Kingdom* sūdzības iesniedzēja Murray kundze tika aizturēta sakarā ar aizdomām par viņas saistību ar noziegumu – naudas vākšanu ieroču iegādei Īru Republikāņu Armijai Amerikas Savienotajās Valstīs. Murray kundze atteicās atbildēt uz jautājumiem un fotografēties, taču viņa tika nofotografēta bez piekrišanas, viņai nezinot. Sūdzības iesniedzēja uzskatīja, ka šāda fotografēšana ir pārkāpusi viņas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Taču Eiropas Cilvēktiesību tiesa nevis abstrakti vērtēja, vai fotografēšana bez piekrišanas var būt tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums, bet gan skatījās, kādos apstākļos un kādiem nolūkiem persona ir fotografēta. Tika konstatēts, ka persona fotografēta ar terorismu saistīta nozieguma izmeklēšanas laikā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka fotografēšana bija paredzēta likumā, tai bija legītīms mērķis un bija ievērots arī samērīgums, tāpēc pārkāpumu nekonstatēja.¹⁷

Savukārt lietā *Friedl v. Austria* sūdzības iesniedzējs tika nofotografēts bez viņa piekrišanas, kad viņš piedalījās demonstrācijā. Eiropas Cilvēktiesību komisija nevērtēja, vai fotografēšana bez piekrišanas ir tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums. Eiropas Cilvēktiesību

¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Murray v. the United Kingdom*, 28.10.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506111155&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Murray v. the United Kingdom*, 28.10.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506111155&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

komisija analizēja, kur sūdzības iesniedzējs ir nofotografēts un kā šīs fotogrāfijas tika izmantotas.¹⁸

Līdz ar to var secināt, ka lietās, kas saistītas ar personas attēlu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir analizējusi jau konkrētākus lietas apstākļus, nevis konstatējusi cilvēktiesību pārkāpumu tikai tāpēc, ka persona nofotografēta vai nofilmēta bez viņas piekrišanas.

Viens no šādiem apstākļiem, kas tiek vērtēts, ir vieta, kur persona nofotografēta vai nofilmēta. Persona var tikt nofotografēta vai nofilmēta publiskā vietā. Publiska vieta ir atklāta, daudziem vai visiem pieejama vieta.¹⁹ Piemēram, iela, dzelzceļa stacija, autoosta, stadions, koncertzāle utt.

Jau iepriekšminētajā lietā *Friedl v. Austria* sūdzības iesniedzējs tika nofotografēts, kad viņš atradās uz ielas un piedalījās demonstrācijā. Eiropas Cilvēktiesību komisija norādīja, ka fotografēšana pati par sevi nav uzskatāma par iejaukšanos personas privātajā dzīvē, jo tas bija publisks notikums publiskā vietā.²⁰ Arī lietā *Peck pret Apvienoto Karalisti* Eiropas Cilvēktiesību tiesa neuzskatīja, ka būtu notikusi iejaukšanās personas privātajā dzīvē, nofilmējot viņu, kad viņš atradās uz ielas. Lai konstatētu, vai iejaukšanās ir notikusi, Eiropas Cilvēktiesību tiesība vērtēja citus lietas apstākļus - ko šis cilvēks tur darīja un kā nofilmētais materiāls tika izmantots.²¹

Savukārt lietā *Herbecq et l'association Ligue des Droits de l'Homme contre la Belgique* sūdzības iesniedzējs uzskatīja, ka, uzstādot novērošanas kameras publiskās vietās, ir aizskartas personas tiesības uz privāto dzīvi. Eiropas Cilvēktiesību komisija šo sūdzību noraidīja kā acīmredzami nepamatotu. Šāds lēmums tika pamatots ar to, ka novērota tika publiska vieta un to, ko redzēja personas pie novērošanas sistēmas ekrāna, varēja redzēt arī jebkurš, kurš bija novērotajā vietā. Turklāt, tā kā šīs novērošanas sistēmas nebija aprīkotas ar ieraksta ierīcēm, tad nepastāvēja arī draudi, ka, izmantojot iegūto informāciju, varētu tikt aizskartas personas tiesības uz privāto dzīvi.²² Līdz ar to var secināt, ka personas fotografēšana vai filmēšana bez viņas piekrišanas publiskā vietā nav vērtējama kā iejaukšanās personas privātajā dzīvē.

¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību komisijas ziņojums lietā *Friedl v. Austria*, 19.05.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=506115645&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

¹⁹ Svešvārdu vārdnīca // Rīga: Jumava – 1999., 644.lpp.

²⁰ Eiropas Cilvēktiesību komisijas ziņojums lietā *Friedl v. Austria*, 19.05.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=506115645&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Peck v. the United Kingdom*, 28.01.2003., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506142359&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

²² Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Herbecq et l'association Ligue des Droits de l'Homme contre la Belgique*, 14.01.1998., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506183309&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

Persona var tikt nofotografēta vai nofilmēta, arī atrodies savā mājoklī. Tradicionāli ar mājokli saprot dzīvokli, māju, kur persona dzīvo. Taču par mājokli var uzskatīt arī viesnīcas numuru, laivu, karavānu novietni utt. Turklāt personas mitekļi par mājokli tiek atzīti neatkarīgi no tā, vai tas personai pieder, vai persona to īrē, kā arī neatkarīgi no lietošanas veida – pastāvīgais domicils, nedēļas nogales māja, dārza māja. Mājokļa robežas sakrīt ar attiecīgā īpašuma robežām, tātad ietver arī garāžu, dārzu u.tml.²³ Tiesības uz mājokļa neaizskaramību 19.gadsimtā bija tiesību uz privāto dzīvi galvenā sastāvdaļa. Tas, kas notika ārpus mājas, bija publiskās dzīves sastāvdaļa, bet notikumi, kas notika katra paša četrās sienās, tieši otrādi, bija privāti, slepeni, paslēpti no sabiedrības. Britu sakāmvārds "Mans nams ir mana pils"²⁴ atspoguļoja saistību starp mājokli un īpašuma tiesībām, kur īpašumtiesību apjoms noteica indivīda privātās dzīves apjomu. Mājoklis simbolizē patvēruma vietu, kur katrs var baudīt mieru, harmoniju un siltumu, nebaidoties no traucējumiem.²⁵ Tiesības uz mājokļa neaizskaramību var tikt aizskartas bez mājokļa saimnieka piekrišanas ar spēku vai slepeni iekļūstot mājoklī jebkādā nolūkā – lai apcietinātu personu, pārmeklētu mājokli utt.²⁶ Līdz ar to, ja persona tiek nofotografēta vai nofilmēta bez viņas piekrišanas, iekļūstot viņas mājoklī, tas ir tiesību uz mājokļa neaizskaramību un līdz ar to arī tiesību uz privāto dzīvi plašākā nozīmē aizskārums.

Autorei gan neizdevās atrast nevienu lietu, kur Eiropas Cilvēktiesību tiesa būtu vērtējusi, vai fotografēšana vai filmēšana šādos apstākļos ir uzskatāma par iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Taču Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse liecina par to, ka personas fotografēšana vai filmēšana bez piekrišanas, iekļūstot personas mājoklī, var tikt uzskatīta par iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Gan lietā *Friedl v. Austria*²⁷, gan lietā *X v. the United Kingdom*²⁸, gan lietā *Peck v. the United Kingdom*²⁹ (neviens no šīm lietām nav saistīts ar neatļautu iekļūšanu personas mājoklī) ir norādīts - tā kā persona ir nofotografēta vai nofilmēta publiskā vietā, tad nevar konstatēt iejaukšanos personas privātajā dzīvē, kā tas būtu gadījumā,

²³ Nowak M. U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary// Kehl, Strasbourg, Arlington: N.PEngel-1993, p.302

²⁴ Angliski - my home is my castle

²⁵ Nowak M. U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary// Kehl, Strasbourg, Arlington: N.PEngel-1993, p.302

²⁶ Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā lietā *Camenzind v. Switzerland* dzīvokļa kratīšana atzīta par mājokļa neaizskaramības ierobežošanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Camenzind v. Switzerland*, 16.12.1997., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515130528&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

²⁷ Eiropas Cilvēktiesību komisijas ziņojums lietā *Friedl v. Austria*, 19.05.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=506115645&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

²⁸ Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *X. v. the United Kingdom*, 12.10.1973., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=507130021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Peck v. the United Kingdom*, 28.01.2003., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506142359&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

ja persona būtu nofotografēta, iekļūstot tās mājoklī. Tātad var secināt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzīst personas fotografēšanu, iekļūstot tās mājoklī, par iejaukšanos privātajā dzīvē. Taču šajā gadījumā, pirmkārt, jau ir pārkāptas tiesības uz mājokļa neaizskaramību.

Taču mūsdienu tehnikas attīstība ļauj personu nofotografēt vai nofilmēt, kad viņa atrodas savā mājoklī, neiekļūstot tur, bet gan no attāluma. Pēdējo gadu Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi ļauj secināt, ka tiesības uz mājokļa neaizskaramību garantē arī aizsardzību pret trokšņiem³⁰, smakām u.tml.³¹ Līdz ar to tiesību uz mājokļu neaizskaramību būtība – tiesības rīkoties savā mājoklī, kā patīk, tiesības neatklāt sabiedrībai to, kas notiek mājoklī, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi, kuros atzīts, ka tiesības uz mājokļa neaizskaramību var aizskart, ne tikai fiziski iekļūstot tajā, bet arī ar trokšņiem un smakām, liecina, ka tiesības uz mājokļa neaizskaramību var tikt aizskartas, uzstādot elektroniskas novērošanas sistēmas, noklausīšanās ierīces, slēptās kameras, kā arī fotografējot personu, kad tā atrodas savā mājoklī, no attāluma, izmantojot speciālas ierīces.

Taču ne vienmēr ir viegli stingri nodalīt, vai konkrētā vieta ir uzskatāma par publisku vietu vai mājokli Eiropas Cilvēktiesību konvencijas izpratnē. Piemēram, lietā *Niemietz v. Germany* Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka tiesības uz mājokļa neaizskaramību var tikt attiecinātas arī uz biroja telpām. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka ir ar profesiju saistītas darbības, komercdarbības, kuras personas var veikt arī no sava privātā mitekļa, un tāpat ir ar profesiju vai komercdarbību nesaistītas lietas, kas var tikt kārtotas biroja telpās. Līdz ar to viennozīmīgi nevar pateikt, vai Eiropas Cilvēktiesību konvencijas izpratnē biroja telpas ir publiska vieta vai drīzāk mājoklis. Šaura jēdzienu „privātā dzīve” un „mājoklis” interpretācija varētu novest pie nevienlīdzīgas attieksmes gadījumos, kad personas profesionālo darbību un privāto dzīvi nevar nošķirt.³² Tāpat arī varētu uzdot jautājumu, vai uzlaikošanas kabīnes, kuras atrodas veikalā (publiskā vietā), arī ir atzīstamas par publisku telpu. Un tieši otrādi, ja persona kaut ko dara savā pirmā stāva dzīvoklī pie atvērta loga, kas iziet uz ielu, un viņu šādā situācijā nofotografē, vai to var uzskatīt par mājokļa neaizskaramības un privātās dzīves ierobežošanu. Šķiet, ka vienā gadījumā tiesības uz mājokļa neaizskaramību varētu tikt tulkotas pārāk šauri, bet otrā - pārāk plaši.

Tāpēc, lai izvairītos no šāda formāla iedalījuma iespējamām negatīvām sekām, ir jāvērtē, vai, neskatoties uz fotografēšanas vai filmēšanas vietas formālu piederību publisku

³⁰ ECT spriedums lietā *Hatton and Others v. the United Kingdom*, 02.10.2001., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=106084527&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

³¹ ECT spriedums lietā *Lopez Ostra v. Spain*, 09.12.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=106085253&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

vieta grupai vai mājokļiem, personai konkrētajos apstākļos bija pamats rēķināties ar savu darbību privātumu. Vienā no jaunākajiem spriedumiem par personas tiesībām uz savu attēlu - lietā *Von Hannover v. Germany* Eiropas Cilvēktiesību tiesa apstiprināja, ka, vērtējot to, vai ir noticis tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums, ir jāņem vērā, vai konkrētajā situācijā personai bija pamats paļauties uz savu darbību privātumu. Šajā lietā avīzē bija nopublicēta fotogrāfija, kur sūdzības iesniedzēja bija redzama Montekarlo Pludmales klubā. Tiesa, konstatējot tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību, ņēma vērā to, ka fotografēts bija slepeni, no liela attāluma, un fotogrāfu un žurnālistu iekļūšana šajā klubā tika stingri regulēta. Tā kā personai bija pamats uzskatīt, ka žurnālisti nevar viņu nofotografēt, tad viņai bija pamats rēķināties ar savu darbību privātumu.³³

Izmantojot neatļautā veidā iegūtu fotogrāfiju, piemēram, fotogrāfijas, kas iegūtas, bez piekrišanas nofotografējot personu, kad tā atrodas savā mājoklī, nozogot fotogrāfiju u.tml. var tikt aizskartas tiesības uz privāto dzīvi, jo tādējādi tiek pārkāpts princips, ka personai ir *tiesības uz dzīves privātumu, tiesības noslēpt savu privāto dzīvi no sabiedrības tik lielā mērā, cik to katrs vēlas*. Taču fotogrāfija var būt iegūta atļautā veidā. Šādā situācijā rodas jautājums, vai atļautā veidā iegūtas fotogrāfijas izmantošana var radīt tiesību uz privātā dzīvi aizskārumu, vai šādas fotogrāfijas izmantošana bez personas piekrišanas var būt atbilstoša Eiropas Cilvēktiesību konvencijai. Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos ir norādījusi, ka privātās dzīves koncepts attiecas arī uz aspektiem, kas saistīti ar personas identitāti, kā, piemēram, personas vārds vai personas attēls.³⁴ Taču tomēr Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse neliecina par to, ka personas attēls tiek aizsargāts abstrakti – neatkarīgi no tā, kāda veida attēls tas ir un kā tas tiek izmantots.

Personas attēlam, tāpat kā tekstam, var būt informatīva vērtība. Piemēram, personas fotogrāfijas publicēšana var tikt pielīdzināta vārda publicēšanai. Gadījumos, kad ir aizliegts izpaust personas identitāti, tiklab vārda publicēšana kā fotogrāfijas publicēšana padara attiecīgo cilvēku identificējamu un tādējādi var aizskart personas tiesības uz privāto dzīvi. Tā, piemēram, ir aizliegts izpaust informāciju par personas veselības stāvokli, jo šāda informācija ir privātās dzīves sastāvdaļa. Tāpēc, ja tiek publicēta personas fotogrāfija, pievienojot tekstu, ka šī persona ir inficējies ar HIV, tas viennozīmīgi ir tiesību uz privāto dzīvi aizskārumu, lai arī personas vārds nav minēts.

³² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Niemietz v. Germany*, 16.12.1992., §§ 29-30, <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=513093934&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

³³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=820152021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

³⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506111155&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

Taču citos gadījumos Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti izvērtē visus ar personas attēla iegūšanu un izmantošanu saistītos apstākļus, lai varētu pateikt, vai konkrētā gadījumā ir noticis tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpums.

Viens no apstākļiem, kas ir jāizvērtē, ir tas, vai attēlā redzamais ir personas privātās dzīves atspoguļojums vai arī tas ir publisks pasākums, notikums. Publiski pasākumi, notikumi ir, piemēram, kultūras un sporta pasākumi, uz kuriem ikviens var iegādāties biļeti, demonstrācijas, gājieni, piketi u.tml. Personas fotografēšana vai filmēšana publiskā vietā, piedaloties publiskā pasākumā, kā arī šādu personas attēlu publicēšana nav vērtējama kā tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums. Tā, piemēram, lietā *Friedl v. Austria* sūdzības iesniedzējs tika nofotografēts, kad viņš atradās uz ielas un piedalījās demonstrācijā. Šajā lietā tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums netika konstatēts, jo Eiropas Cilvēktiesību komisija konstatēja, ka tas bija publisks notikums publiskā vietā.³⁵ Taču, nodalot publiskus pasākumus un privātās dzīves notikumus, nevar skatīties šauri un par privātās dzīves atspoguļojumu atzīt tikai to, kas notiek personas mājoklī. Būtiskākais, lai nošķirtu privātās dzīves notikumus un publisku pasākumu, ir nevis šo notikumu norises vieta, bet gan tas, vai šajos notikumos ir aicināta piedalīties vai kā citādi iesaistīta plašāka sabiedrība. Piemēram, lietā *Von Hannover v. Germany* Eiropas Cilvēktiesību tiesa par privāto dzīvi atspoguļojošām atzina fotogrāfijas, kur sūdzības iesniedzēja bija redzama savās ikdienas gaitās, iepērkoties veikalā vai tirgū, kas ir publiskas vietas. Izvērtējot arī pārējos lietas apstākļus, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka ir noticis tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums.³⁶ Līdz ar to var secināt, ka, fotografējot vai filmējot personas privātās dzīves notikumus, kā arī publicējot šādus attēlus, var tikt pārkāptas personas tiesības uz privāto dzīvi, taču, lai to konstatētu ir nepieciešams izvērtēt visus konkrētā gadījuma apstākļus.

Izvērtējot iespējamu personas tiesību uz savu attēlu pārkāpumu, ir jāanalizē arī tas, kā attēls tiek izmantots - vai tas ir paredzēts ierobežotai izmantošanai vai arī ir padarīts pieejams plašai sabiedrībai. Šo aspektu Eiropas Cilvēktiesību tiesa vērtēja lietā *Van Mechelen, Venerius un Pruijboom v. the Netherlands*. Laupīšanā apsūdzētās personas uzskatīja, ka ir pārkāptas tiesības uz privāto dzīvi, jo krimināllietas izmeklēšanas laikā policija apsūdzēto identifikācijai bija izmantojusi albumu, kas saturēja arī sūdzības iesniedzēja fotogrāfijas. Tās, pēc viņa domām, bija nelikumīgi iegūtas no iestādes, kas izsniedza autovadītāja apliecību, vai iestādes, kas izsniedza pases. Eiropas Cilvēktiesību komisija norādīja, ka persona netika nofotografēta, aizskarot tās privāto dzīvi, ka fotogrāfijas tika glabātas oficiālā arhīvā kopš brīža, kad pats

³⁵ Eiropas Cilvēktiesību komisijas ziņojums lietā *Friedl v. Austria*, 19.05.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=506115645&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

³⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=820152021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

sūdzības iesniedzējs tās brīvprātīgi bija iesniedzis pases vai autovadītāja apliecības saņemšanai, un policija fotogrāfijas izmantoja tikai krimināllietas izmeklēšanas laikā laupīšanas dalībnieka identifikācijai. Eiropas Cilvēktiesību komisija atzīmēja arī, ka nekas neliecina par to, ka šīs fotogrāfijas būtu bijušas pieejamas plašākai sabiedrībai vai izmantotas citiem mērķiem. Līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību komisija uzskatīja, ka nav pamata runāt par iejaukšanos privātajā dzīvē, un atzina sūdzību par nepieņemamu izskatīšanai kā acīmredzami nepamatotu.³⁷

Eiropas Cilvēktiesību komisija privātās dzīves ierobežošanu nekonstatējusi arī lietā *X v. the United Kingdom*, kur sūdzības iesniedzējs tika nofotografēts pēc tam, kad viņš bija aizturēts saistībā ar nekārtībām regbija spēles laikā. Fotogrāfija tika saglabāta policijā ar nolūku, lai varētu šo personu identificēt līdzīgu publisku incidentu gadījumā. Sūdzības iesniedzējs uzskatīja, ka tādējādi ir aizskartas viņa tiesības uz privāto dzīvi. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka, pirmkārt, fotografējot nav notikusi iejaukšanās personas privātajā dzīvē, kā tas būtu noticis, ja policija būtu iekļuvusi personas mājoklī, lai to tur nofotografētu. Otrkārt, fotogrāfijas attiecās uz publisku incidentu, kurā sūdzības iesniedzējs brīvprātīgi bija iesaistījies. Treškārt, fotogrāfijas tika saglabātas tikai ar nolūku, lai nākotnē viņu varētu identificēt līdzīgu incidentu gadījumā, un nekas neliecina, ka fotogrāfijas varētu būt pieejamas plašākai sabiedrībai vai tikt izmantotas citiem mērķiem. Līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību komisija uzskatīja, ka nav noticis tiesību uz privāto dzīvi ierobežojums, un sūdzība tika noraidīta kā acīmredzami nepamatota.³⁸ Līdz ar to var secināt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa pieļauj personas attēla izmantošanu bez šīs personas piekrišanas leģitīmu mērķu sasniegšanai, ja attēls nav pieejams plašai sabiedrībai.

Personas attēls bieži tiek padarīts pieejams plašai sabiedrībai. Visbiežāk tas notiek, publicējot attēlu avīzē vai žurnālā vai parādot televīzijā. Ļoti būtisks ir arī apstāklis, kas šo attēlu ir nodevis publiskošanai. Ja attēlu publiskošanai ir nodevušas valsts iestādes, tad obligāti ir jāpārbauda, vai kāds likums paredz šīm amatpersonām tiesības nodot personas attēlus publiskošanai. Tā, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesā tika izskatīta lieta *Sciacca v. Italy*. Pret sūdzības iesniedzēju bija ierosināta krimināllietā par pārkāpumiem tai piederošas sabiedrības ar ierobežotu atbildību darbībā. Izmeklēšanas gaitā krimināllietas materiālos tika iekļautas arī sūdzības iesniedzējas fotogrāfijas un pirkstu nospiedumi. Policija arī sarīkoja preses konferenci par šo lietu un nodeva presei sūdzības iesniedzējas fotogrāfijas, kas pēc tam

³⁷ Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Van Mechelen, Venerius and Pruijboom v. the Netherlands*, 15.05.1995., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=513150518&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

³⁸ Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *X. v. the United Kingdom*, 12.10.1973., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=507130021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

tika publicētas vairākos laikrakstos kopā ar rakstiem par šo krimināllietu. Sūdzības iesniedzēja uzskatīja, ka policija, nododot publicēšanai viņas fotogrāfijas, ir pārkāpusi tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Tā kā neviens likums neparedzēja policijai tiesības nodot šādas fotogrāfijas presei, tad Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumu.³⁹

Attēla publicēšana presē ir cieši saistīta ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos vairākkārtīgi ir uzsvērusi vārda brīvības lielo nozīmi demokrātiskā sabiedrībā. „*Tiesības brīvi paust savus uzskatus ir viens no būtiskākajiem šādas sabiedrības pamatiem, viens no pamatnoteikumiem šīs sabiedrības progresam un ikviena cilvēka attīstībai. [...] tas attiecas ne tikai uz informāciju vai idejām, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai uzskatītas par neaizvainojošām vai arī pret kurām ir vienaldzīga attieksme, bet arī uz informāciju vai idejām, kas apvairo, satrauc vai šokē valsti vai jebkuru sabiedrības grupu.*”⁴⁰ Īpaša nozīme demokrātiskā sabiedrībā ir presei. Lai arī prese nedrīkst pārkāpt tādas robežas kā citu cilvēku tiesību un cieņas aizsardzība un nepieciešamība novērst konfidencialas informācijas atklāšanu, taču tās galvenais uzdevums ir informēt sabiedrību par jebkādiem notikumiem un idejām, kas ir sabiedriski nozīmīgi.⁴¹ Turklāt tas ir ne tikai preses uzdevums – izplatīt informāciju par sabiedrību interesējošiem jautājumiem, bet sabiedrībai ir arī tiesības to saņemt. Ja būtu citādi, tad prese nevarētu pildīt savu tik svarīgo „sabiedrības sargsuņa” lomu.⁴²

Lai arī vārda brīvība ir ļoti nozīmīga demokrātiskā sabiedrībā, tomēr tas nenozīmē, ka prese var publicēt jebkādu personas attēlu bez tās piekrišanas. Vārda brīvību nedrīkst interpretēt vienpusīgi, mēģinot attaisnot tiesību uz privāto dzīvi aizskārumu ar to, ka lasītājiem ir tiesības zināt visu. Ja attēls atspoguļo personas privāto dzīvi, tad ir jāizvērtē, vai attēla publicēšana dod kādu pienesumu diskusijai par sabiedriski nozīmīgiem notikumiem. Piemēram, lietā *Stewart-Brady v. the United Kingdom* sūdzības iesniedzējs bija apsūdzēts slepkavībā. Taču viņam tika konstatēti psihiski traucējumi. Šī persona tika atzīta par bīstamu sabiedrībai un ievietota slimnīcā. Kāds laikraksts nofotografēja slepkavībā apsūdzēto ar tāldarbības kameru. Fotografis fotografēja, atrodoties ārpus slimnīcas teritorijas. Fotografijā sūdzības iesniedzējs bija redzams, stāvot pie slimnīcas loga. Šādā situācijā varētu likties, ka ir

³⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesību spriedums lietā *Sciacca v. Italy*, 11.01.2005., <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Sciacca&sessionid=5326349&skin=hudoc-en>

⁴⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Handyside v. the United Kingdom*, 07.12.1976., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515122604&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

⁴¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Tammer v. Estonia*, 06.02.2001., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123008&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

⁴² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Jersild v. Denmark*, 23.09.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123200&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

noticis privātās dzīves aizskārums, jo personai slimnīcā bija tiesības rēķināties ar savu darbību privātumu, jo parasts garāmgājējs viņu nevarēja saskatīt bez speciālu ierīču palīdzības. Tomēr Eiropas Cilvēktiesību komisija sūdzību noraidīja kā acīmredzami nepamatotu. Komisija ņēma vērā to, ka sūdzības iesniedzējs bija bērna slepkava, kas zināms plašai sabiedrībai. Turklāt raksta un fotogrāfijas publikācijas mērķis bija informēt sabiedrību un raisīt diskusiju par sadzīves apstākļiem, kādi tiek nodrošināti noziedzīgu nodarījumu veicējiem, līdz ar to fotogrāfijas publikācija bija pamatota ar sabiedrības interesēm.⁴³

Savukārt lietā *Von Hannover v. Germany* dažādos Vācijas laikrakstos bija publicētas fotogrāfijas, kur Monako princese Karolīna fon Hanovere bija redzama izjādē, slēpojot brīvdienās, iepērkoties, izejot no mājas, kopā ar kādu vīrieti restorānā utt. Atzīstot, ka šajā lietā ir skartas gan tiesības uz privāto dzīvi, gan tiesības uz vārda brīvību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka ir jāizvērtē ieguldījums, ko fotogrāfiju publicēšana sniedz diskusijai par sabiedriski svarīgiem notikumiem. Tiesa konstatēja, ka fotogrāfijas attiecas vienīgi uz sūdzības iesniedzējas privātās dzīves detaļām un tās nekādā veidā nav saistītas ar kādu politisku vai citādi sabiedriski nozīmīgu diskusiju.

Šī lieta liecina arī par to, ka būtiski ir arī tas, vai publicētais attēls ir publiskas vai privātas personas attēls. Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja, ka sūdzības iesniedzēja ir Monako prinča ģimenes locekle un kā tāda pārstāv valdošo ģimeni noteiktos kultūras un svinīgos pasākumos. Taču viņai neveic nekādas valsts funkcijas. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka sabiedrības tiesības iegūt informāciju ir būtiskas demokrātiskā sabiedrībā un īpašos gadījumos tās var attiekties pat uz informāciju par publisku personu privātās dzīves aspektiem. Ņemot vērā to, ka sūdzības iesniedzēja neveica nekādas valsts funkcijas un fotogrāfiju publicēšanas vienīgais mērķis bija nevis veicināt diskusiju par kādiem sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem, bet gan vienkārši apmierināt noteiktas lasītāju daļas interesi par viņas privāto dzīvi, tad Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta pārkāpumu.⁴⁴

Savukārt lietā *Krone Verlag GMBH&Co.KG v. Austria* kāda avīze bija publicējusi rakstus par kādu vīrieti, kas vienlaicīgi strādāja gan par skolotāju, gan arī bija Austrijas Nacionālās Asamblejas un Eiropas Parlamenta loceklis. Avīze norādīja, ka viņš nelikumīgi saņēma trīs algas, jo atbilstoši Austrijas likumiem persona nevar saņemt skolotāja algu, kamēr viņa ir Eiropas Parlamenta loceklis. Kopā ar rakstiem tika publicētas arī šī vīrieša fotogrāfijas. Vīrietis griezās tiesā un prasīja, lai avīzei aizliedz publicēt viņa fotogrāfijas. Tiesa viņa

⁴³ Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Stewart-Brady v. the United Kingdom*, 21.10.1998., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=508163421&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

prasību apmierināja. Avīze vērsās Eiropas Cilvēktiesību tiesā, norādot, ka tādējādi ir pārkāptas viņu tiesības uz vārda brīvību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja, ka aizliegums publicēt fotogrāfijas ir vērtējams kā vārda brīvības ierobežojums, ka ierobežojums ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms mērķis – citu personu tiesību aizsardzība. Vērtējot, vai ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka nav svarīgi, vai persona (tās attēls) ir pazīstama sabiedrībā. Svarīgi ir, vai persona darbojas publiskā arēnā. Politikā darbojas publiskā arēnā, un šis vīrietis bija politiķis. Fotogrāfijas pašas par sevi neatklāja nekādas privātās dzīves detaļas. Līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja, ka ierobežojums nebija nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un tāpēc ir noticis Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.panta pārkāpums.⁴⁵

Līdz ar to var secināt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka publiskas personas tiesības uz savu attēlu var tikt ierobežotas lielākā apmērā kā privātas personas. Arī Eiropas Padomes Ģenerālās Asamblejas rezolūcijas 1165 (1998) 6.punktā ir norādīts, ka publiskām personām ir jāatzīst, ka īpašā pozīcija, ko tie ieņem sabiedrībā (lielākoties pēc savas izvēles) automātiski ir saistīta ar pastiprinātu spiedienu uz to tiesībām uz privāto dzīvi.⁴⁶ Taču šobrīd Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē vēl nav izkristalizējies, kādas personas tiek uzskatītas par publiskām personām saistībā ar personas tiesībām uz attēlu. Lietās, kas saistītas ar vārda brīvību un goda un cieņas aizsardzību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka attiecībā pret publiskām personām pieļaujamās kritikas robežas ir plašākas nekā privātpersonu kritikai. Pēc pieļaujamās kritikas pakāpes var izdalīt šādas publisko personu grupas – politiķi un valdība, valsts amatpersonas, tiesneši, citas publiskas personas (piemēram, liela uzņēmuma vadītājs). Politikā un valdībā ir pakļauti visplašākajai kritikai, tad seko valsts amatpersonas. Pret tiesnešiem pieļaujamās kritikas robežas ir šaurākas nekā pret politiķiem, valdību vai valsts amatpersonām, jo ir jāaizsargā tiesas autoritāte. Citas publiskās personas ir pakļaujamas vēl mazākai kritikai, kas tomēr ir plašāka nekā pret privātpersonām pieļaujamā kritika.⁴⁷

Savukārt Eiropas Padomes Ģenerālās Asamblejas rezolūcijas 1165 (1998) 7.punktā skaidrots, ka publiskas personas ir personas, kas ieņem amatus valsts institūcijās vai izmanto valsts resursus, un, vispārīgi runājot, visas tās personas, kas ir nozīmīgas sabiedrības dzīvē – gan politikā, gan ekonomikā, mākslā, sociālajā sfērā, sportā vai kādā citā sfērā. Lietā *Von*

⁴⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=820152021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

⁴⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Krone Verlag GMBH&Co.KG v. Austria*, 26.02.2002., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123516&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

⁴⁶ Resolution 1165 (1998) Right to privacy, 26.06.1998, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2FDocuments%2FAdoptedText%2Fta98%2FERES1165.htm>

⁴⁷ Sīkāk par šo jautājumu skatīt – Kovaļevska A. Kad gods un cieņa saduras ar vārda brīvību // Jurista vārds, # 39, 2003. gada 28.oktobris

Hannover v. Germany tiesnešu vairākums atzina, ka princese Karolīna fon Hanovere nav publiska persona, jo nepilda nekādas valstiskas funkcijas. Taču tiesnesis Kabrals Bareto (*Cabral Barreto*) spriedumam ir pievienojis savas atsevišķās domas, kurās norāda, ka viņš nepiekrīt viedoklim, ka princese nav publiska persona. Tiesnesis Kabrals Bareto norāda, ka princese vienmēr ir spēlējusi pietiekami nozīmīgu lomu Eiropas sabiedriskajā dzīvē, par ko liecina tas, ka plašsaziņas līdzekļi vienmēr ir plaši atspoguļojuši gan viņas privāto, gan publisko dzīvi. Tiesnesis uzskata, ka arī personas, kas neveic valstiskas funkcijas, bet kas ir kā elki vai piemēri, ir pakļaujami lielākai sabiedrības uzmanībai, un informācija par šo personu dzīvi dod pienesumu diskusijām par sabiedriski svarīgiem jautājumiem.⁴⁸

Pētījuma autore uzskata, ka personām, kas ir slaveni aktieri, mākslinieki, mūziķi utt. un kas neieņem amatus valsts institūcijās un nepārvalda valsts īpašumu, ir jārēķinās ar lielāku sabiedrības uzmanību kā „parastam ierindas pilsonim”. Tomēr šīs personas nebūtu pakļaujamas tikpat lielai sabiedrības uzmanībai kā politiķi. Tas vien, ka persona ir izcils sportists, aktieris vai mākslinieks, nedrīkstētu būt par pamatu tam, ka šādas personas tiek izsekotas savā ikdienas dzīvē. Persona, izvēloties kļūt par, piemēram, mākslinieku, realizē sevi. Taču ir visai apšaubāms, ka šādas personas apzināti sevi pakļauj pastiprinātai uzmanībai no sabiedrības puses visos dzīves aspektos, jo īpaši tādos, kas nav saistīti ar viņu publisko darbību. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse liecina, ka šādu personu tiesības uz privāto dzīvi ir aizsargājamas plašākā apjomā nekā politiķu. Par to liecina gan jau iepriekš minētais spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, gan arī spriedums lietā *Tammer v. Estonia*. Lietā *Tammer v. Estonia* žurnālists savā rakstā par kādu Igaunijā plaši pazīstamu sievieti norādīja, ka šī sieviete esot izjaukusi laulību un savu bērnu pametusi audzināšanā savai mātei. Lai izteiktu savu negatīvo attieksmi pret šādu rīcību, viņš bija izmantojis vārdus, kas igauņu valodā tika uzskatīti par aizskarošiem. Pēc šīs sievietes sūdzības tika ierosināta krimināllieta, un žurnālists tika sodīts, piespriežot samaksāt naudas sodu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā lietā nekonstatēja vārda brīvības pārkāpumu. Tiesa norādīja, ka šī sieviete savā laikā ir ieņēmusi amatu valsts institūcijā, taču raksta publicēšanas laikā viņa šo amatu bija atstājusi un šīs sievietes privātā dzīve raksta publicēšanas laikā sabiedrību neietekmēja.⁴⁹

Publicējot personas attēlu, var tikt aizskarts arī personas gods un cieņa. Parasti tas notiek, publicējot personas attēlu kopā ar kādu rakstu, kurā aprakstītās darbības nekādi nevar tikt attiecinātas uz šo personu, un personu tas var aizskart. Piemēram, ja personas fotogrāfija bez viņas piekrišanas tiek publicēta pie raksta par narkomāniju. Tādējādi sabiedrībai var

⁴⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=820152021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

⁴⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Tammer v. Estonia*, 06.02.2001., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123008&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

rasties priekšstats, ka šī persona lieto narkotikas. Ja tas neatbilst patiesībai, to var vērtēt kā goda un cieņas aizskārums. Autorei gan neizdevās atrast kādu Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu, kur būtu konstatēts, ka fotogrāfiju izmantošana ir aizskārusi personas godu un cieņu un tāpēc ir noticis tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums, taču lietā *Peck v. the United Kingdom* tika konstatēts Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta pārkāpums. Šīs lietas apstākļi bija sekojoši. Valdība bija uzstādījusi novērošanas sistēmu, kas novēroja ielas un bija tieši savienota ar policiju. Šīs sistēmas mērķis bija noziegumu novēršana. Izmantojot šo sistēmu, tika nofilmēts kāds vīrietis. Šim vīrietim ģimenes apstākļu dēļ bija radusies depresija. Brīdī, kad vīrietis tika nofilmēts, viņš viens pats gāja pa kādu pilsētas ielu ar virtuves nazi rokās un mēģināja izdarīt pašnāvību. Ieradās policija, kas sniedza vīrietim medicīnisko palīdzību un nogādāja viņu policijas iecirknī. Tur viņš tika nopratināts un atbrīvots, neuzrādot nekādu apsūdzību nozieguma izdarīšanā. Kadrs, kur vīrietis bija redzams ar nazi rokās uz ielas, tika izmantots novērošanas sistēmas darbības efektivitātes reklamēšanai un nodots izmantošanai laikrakstiem un televīzijai. Kāds laikraksts publicēja rakstu par novērošanas sistēmas priekšrocībām cīņā ar noziegumiem. Kopā ar šo rakstu tika publicēta arī šī vīrieša attēls, kur viņš bija redzams ar nazi rokās. Šis attēls tika izmantots arī televīzijas pārraidē par noziedzību. Taču šim vīrietim nebija uzrādīta nekāda apsūdzība, viņš netika turēts aizdomās par nozieguma izdarīšanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka, lai arī persona tika nofilmēta, atrodoties publiskā vietā – uz ielas, tomēr viņš nedz piedalījās kādā publiskā pasākumā, nedz arī pats bija persona, kas darbojas publiskā arēnā. Attēls tika izmantots avīzēs un televīzijā, informējot par cīņu pret noziedzību, lai arī attēlā nebija redzams nozieguma izdarīšanas brīdis. Turklāt pirms attēla nodošanas publikācijām bija iespējams noskaidrot, vai šis vīrietis ir apsūdzēts noziegumā, vai arī nomaskēt vīrieša seju tā, lai viņš nebūtu atpazīstams. Taču tas netika izdarīts. Līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatēja, ka ir ierobežotas personas tiesības uz privāto dzīvi, ka ierobežojums nav nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, jo ir nesamērīgs. Tāpēc Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka ir noticis tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums.⁵⁰ Tātad var secināt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka, izmantojot personas fotogrāfiju laikrakstos vai televīzijā, var tikt pārkāptas personas tiesības uz privāto dzīvi, ja fotogrāfiju izmanto, informējot par tādiem jautājumiem, kas nekādi nav saistīti ar fotogrāfijā redzamo cilvēku un apstākļiem.

⁵⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Peck v. the United Kingdom*, 28.01.2003., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506142359&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

Personas fotogrāfija var tikt izmantota arī komerciālajā sfērā. Komerciālajā sfērā vārda brīvība tiek aizsargāta mazākā mērā.⁵¹ ASV ir atzīts, ka ir četri deliktu veidi attiecībā uz privātumu:

- 1) iejaukšanās tiesībās uz vienatni vai privāto dzīvi;
- 2) mulsinošu, intīmu privātās dzīves faktu publicēšana;
- 3) nepatiesas informācijas izplatīšana;
- 4) neatļauta personas vārda vai attēla izmantošana komerciālos nolūkos.⁵²

Taču ir arī viedoklis, ka neatļauta personas vārda vai attēla izmantošana komerciālos nolūkos ir jānošķir no tiesībām uz privāto dzīvi. Parasti, runājot par komerciālo sfēru saistībā ar personas attēlu, ir jārunā par reklāmu. Reklāmā visbiežāk tiek izmantoti attēli, kas ir iegūti atļautā veidā un kuros nav atspoguļoti personas privātās dzīves notikumi. Tāpēc ir viedoklis, ka šādos gadījumos būtu jārunā nevis par tiesībām uz privāto dzīvi, bet gan komerciālām tiesībām vai tiesībām uz īpašumu.⁵³

Tiesības uz īpašumu ir garantētas Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 1.protokola 1.pantā. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē īpašuma jēdziens tiek saprasts ļoti plaši. Ar īpašumu tiek saprasts gan kustamas, gan nekustamas lietas. Arī bezķermeniskas lietas var tikt atzītas par īpašumu, piemēram, mantiski prasījumi no līguma vai delikta.⁵⁴ Taču pētījuma autorei neizdevās atrast Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, kur personas attēls būtu izmantots komerciālajā sfērā. Līdz ar to šobrīd viennozīmīgi nevar pateikt, vai šādos gadījumos Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskatīs, ka nav notikusi iejaukšanās tiesībās uz privāto dzīvi, un, ja tā, vai tā vērtēs iespējamo tiesību uz īpašumu pārkāpumu.

⁵¹ Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter// Council of Europe Publishing – 1996, p.287.

⁵² Barendt E.M. The protection of privacy and personal data and the right to use one's image and voice: when does the dissemination of information become an interference with a person's life? - - Freedom of expression and the right to privacy. Conference Reports. Council of Europe, Strasbourg Conference 23 September 1999// [http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_p_rivacy/DH-MM\(2000\)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage](http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_p_rivacy/DH-MM(2000)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage)

⁵³ Turpat.

⁵⁴ Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter// Council of Europe Publishing – 1996, p.313.

4. SITUĀCIJA LATVIJĀ

Vairākos Latvijas likumos ir regulēta fotografēšana, filmēšana un fotogrāfiju vai nofilmētā materiāla izmantošana. Likuma „Par policiju”⁵⁵ 12.panta pirmās daļas 14.punkts nosaka, ka policijas darbiniekam, pildot viņam uzliktos pienākumus atbilstoši dienesta kompetencei, ir tiesības fotografēt un filmēt personas, kuras apcietinātas, apsūdzētas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, administratīvi arestētas, kā arī personas, kuras izdarījušas citus likumpārkāpumus, ja tās apzināti pretojas personības noskaidrošanai. Savukārt Izglītības likuma⁵⁶ 20.panta ceturtnā daļas 4.punkts nosaka, ka Izglītības valsts inspekcijas vadītājam un viņa pilnvarotām inspekcijas amatpersonām ir tiesības veikt pārbaudi, pieaicinot, ja nepieciešams, tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekus vai citus speciālistus, fotografēt, izdarīt audioierakstus un videoierakstus inspekcijas kompetences ietvaros. Arī Valsts darba inspekcijas likumā⁵⁷ ir paredzētas inspekcijas amatpersonu tiesības fotografēt un veikt videoierakstus. Valsts darba inspekcijas likuma 5.panta otrās daļas 2.punkta „d” apakšpunkts paredz, ka inspekcijas amatpersonām ir tiesības veikt pārbaudi, kontroli un izmeklēšanu vai pieprasīt informāciju, kas nepieciešama, lai pārliecinātos, ka normatīvo aktu prasības tiek ievērotas, un šai nolūkā veikt darba vides faktoru mērījumus, fotografēt, veikt audioierakstus un videoierakstus, kā arī ņemt materiālu un vielu paraugus analīzei.

Fotografēt vai filmēt var arī, veicot operatīvās darbības. Operatīvās darbības likuma⁵⁸ 6.pants nosaka, ka operatīvie pasākumi ir:

- 1) operatīvā izzināšana;
- 2) operatīvā novērošana (izsekošana);
- 3) operatīvā apskate;
- 4) operatīvā paraugu iegūšana un operatīvā izpēte;
- 5) personas operatīvā aplūkošana;
- 6) operatīvā iekļūšana;
- 7) operatīvais eksperiments;
- 7¹) kontrolētā piegāde;
- 8) operatīvā detektīvdarbība;
- 9) operatīvā korespondences kontrole;
- 10) operatīvā informācijas iegūšana no tehniskajiem līdzekļiem;

⁵⁵ Likums „Par policiju”. Pieņemts 1991.gada 4.jūnijā.

⁵⁶ Izglītības likums. Pieņemts 1998.gada 29.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 17.11.1998, nr. 343/344

⁵⁷ Valsts darba inspekcijas likums. Pieņemts 2001.gada 13.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 28.12.2001, nr. 188

⁵⁸ Operatīvās darbības likums. Pieņemts 1993.gada 16.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 30.12.1993, nr. 131

11) operatīvā sarunu noklausīšanās.

Tāpat šis pants paredz, ka operatīvās darbības pasākumu gaitā var izdarīt ierakstus ar video un audio, kino un foto aparāturu, kā arī izmantot dažādas informācijas sistēmas, tehniskos, ķīmiskos un bioloģiskos līdzekļus. Šo līdzekļu izmantošana nedrīkst nodarīt kaitējumu iedzīvotāju veselībai un apkārtējai videi. To izmantošanas kārtību nosaka operatīvās darbības subjekts.

Likumi tiesības fotografēt garantē ne tikai valsts amatpersonām. Detektīvdarbības likuma⁵⁹ 10.pants paredz, ka, veicot detektīvdarbību, detektīvs ir tiesīgs:

1) veikt maskētu (slēptu) personas aptauju par interesējošajiem faktiem un lietas vai notikuma apstākļiem;

2) ar personas piekrišanu veikt detalizētu personas aptauju un pieņemt no tās rakstveida paskaidrojumu par interesējošajiem faktiem un lietas vai notikuma apstākļiem;

3) ar īpašnieka vai likumīgā valdītāja atļauju veikt publiski nepieejamu vietu, ēku, būvju, telpu, iekārtu, aprīkojuma, priekšmetu un dokumentu apskati;

4) veikt publiski pieejamu vietu, ēku, būvju, telpu un telpās esošo priekšmetu atklātu vai maskētu (slēptu) apskati;

5) veikt personu, lietu un to kustības atklātu vai maskētu (slēptu) novērošanu un izsekošanu.

Iepriekšminēto detektīvdarbības pasākumu veikšanai ir atļauts izmantot videoierakstus, audioierakstus un fotouzņēmumus, kā arī citus tehniskos līdzekļus, ja tas neapdraud cilvēku dzīvību vai veselību, kā arī apkārtējo vidi un konkrētajos apstākļos nav aizliegts ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa⁶⁰ 243.pants nosaka, ka pierādījumi administratīvā pārkāpuma lietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata institūcijas (amatpersonas) likumā noteiktajā kārtībā nosaka administratīvā pārkāpuma esamību vai neesamību, pie administratīvās atbildības sauktās personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā. Šos faktus konstatē ar šādiem līdzekļiem: ar protokolu par administratīvo pārkāpumu, ar tās personas paskaidrojumiem, kuru sauc pie administratīvās atbildības, ar cietušā un liecinieku liecībām, eksperta atzinumu, lietiskajiem pierādījumiem, protokolu par priekšmetu un dokumentu izņemšanu, citiem dokumentiem, kā arī pārkāpumus fiksējošiem tehniskiem līdzekļiem (braukšanas ātruma noteikšanas mērierīces, mērierīces alkohola koncentrācijas noteikšanai izelpotajā gaisā, foto, video u.tml.). Savukārt Ceļu satiksmes

⁵⁹ Detektīvdarbības likums. Pieņemts 2001.gada 5.jūlijā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 20.07.2001, nr. 110

⁶⁰ Administratīvo pārkāpumu kodekss. Pieņemts 1984. gada 7. decembrī.

likuma⁶¹ 43.⁶ pants nosaka, ka pārkāpumus var fiksēt ar tehniskiem līdzekļiem (fotoiekārtas vai videoiekārtas), neapturot transportlīdzekli.

Likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem”⁶² 22.pants, neprecizējot, kas to ir tiesīgs darīt, paredz, ka atklātu sapulču, gājienu un piketu laikā drīkst izdarīt audio un video ierakstus, fotografēt un filmēt.

Satversmes tiesas likums⁶³, Civilprocesa likums⁶⁴, Administratīvā procesa likums⁶⁵ un Kriminālprocesa likums⁶⁶ nosaka kārtību, kādā var fotografēt vai filmēt tiesas sēdēs. Satversmes tiesas likuma 27.panta otrā daļa paredz, ka videoieraksti, fotouzņēmumi, kā arī audioieraksti ārpus publikai paredzētajām vietām tiesas sēdes laikā izdarāmi tikai ar tiesas sēdes priekšsēdētāja piekrišanu un tā, lai pēc iespējas netraucētu tiesas sēdes norisi. Civilprocesa likuma 152.pants nosaka, ka foto, kino un video aparātūras lietošana tiesas sēdē pieļaujama tikai ar tiesas atļauju. Pirms šā jautājuma izlemšanas tiesa noklausās lietas dalībnieku viedokli. Arī Administratīvā procesa likumā ir ietverts gandrīz identisks regulējums. 210.pants nosaka: „*Tiesas sēdes gaitu var pierakstīt un citādi fiksēt, netraucējot tās norisi. Lietot tiesas sēdē skaņas vai attēla ieraksta un pārraides tehniku drīkst tikai ar tiesas atļauju. Pirms šā jautājuma izlemšanas tiesa noklausās administratīvā procesa dalībnieku viedokļus.*” Savukārt 108.pants paredz īpašu regulējumu attiecībā uz plašsaziņas līdzekļiem: „*Masu saziņas līdzekļu darbinieki ar tiesas atļauju var ierakstīt (lietot skaņas vai attēla ieraksta un pārraides tehniku) tiesas sēdes gaitu. Tiesa var noteikt šāda ieraksta publicēšanas aizliegumu līdz noteiktas procesuālās darbības izpildīšanai vai sprieduma pashudināšanai.*” Kriminālprocesa likuma 484.pantā ir paredzēts tiesas darbinieki var organizēt tiesas sēdes gaitas fiksēšanu, izmantojot skaņu un attēlu ierakstus vai citus tehniskos līdzekļus. Citas personas, kuras nav tiesas darbinieki, tiesas sēdes laikā var izdarīt skaņu un attēla ierakstu, netraucējot tiesas procesu, ja to atļauj tiesa un tam piekrīt apsūdzētais, viņa aizstāvis, prokurors, cietušais un liecinieks (485.pants).

Kriminālprocesa likums paredz personas attēla izmantošanas ierobežojumus. Kriminālprocesa likuma 63., 66., 97. un 110.pantā ir paredzēts, ka plašsaziņas līdzekļos nedrīkst publiskot procesuālo darbību laikā ar foto, video vai cita veida tehniskajiem līdzekļiem fiksētu aizturētā, aizdomās turētā, cietušā vai liecinieka attēlu bez šīs personas piekrišanas, ja vien tas nav nepieciešams noziedzīgā nodarījuma atklāšanai. Savukārt

⁶¹ Ceļu satiksmes likums. Pieņemts 1998.gada 14.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 03.11.1998, nr. 326/330

⁶² Likums „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem”. Pieņemts 1997.gada 16.janvārī.

⁶³ Satversmes tiesas likums. Pieņemts 1996.gada 5.jūnijā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 14.06.1996, nr. 103

⁶⁴ Civilprocesa likums. Pieņemts 1998.gada 14.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 03.11.1998, nr. 326/330

⁶⁵ Administratīvā procesa likums. Pieņemts 2001.gada 25.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 14.11.2001, nr. 164

⁶⁶ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 2005.gada 21.aprīlī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 11.05.2005, nr. 74

Kriminālprocesa likuma 61.pants nosaka, ka personu, pret kuru uzsākts kriminālprocess, bez tās piekrišanas procesuālās darbības izdarīšanas laikā nedrīkst fotografēt, filmēt vai citādā veidā ar tehniskajiem līdzekļiem fiksēt nolūkā izmantot iegūtos materiālus plašsaziņas līdzekļos.

Vēl viens likums, kurā tieši regulēta attēla izmantošana, ir Reklāmas likums⁶⁷. Reklāmas likuma 4. panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka reklāmā aizliegts attēlot, izmantot vai citādi pieminēt fizisko personu bez šīs personas piekrišanas. Tas nozīmē, ka atbilstoši šim likumam ir jāsaņem personas atļauja, lai tās fotogrāfiju izmantotu reklāmā. Par Reklāmas likuma 4. panta otrās daļas 4. punkta neievērošanu personu var saukt pie administratīvās atbildības. Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.¹³ pants paredz atbildību par noteiktās kārtības pārkāpšanu reklāmas sniegšanā vai izplatīšanā un par likumā aizliegtas reklāmas sniegšanu vai izplatīšanu. Taču, neskatoties uz skaidro regulējumu fotogrāfijas izmantošanai vismaz šajā sfērā, ir gadījumi, kad personas fotogrāfija ir izmantota bez personas piekrišanas. Tā, piemēram, Valsts cilvēktiesību birojā ir vērsušies cilvēki, kuru kāzu fotogrāfijas bez viņu piekrišanas izvietotas fotosalona stendā.⁶⁸ Cilvēki ir sūdzējušies arī par to, ka bez viņu piekrišanas meitas fotogrāfija ir izmantota miltu pakas noformēšanā.⁶⁹

Kas attiecas uz tiesu praksi, tad līdz šim Latvijas tiesās ir izskatītas tikai dažas lietas, kas saistītas ar personas attēla izmantošanu. 2000.gada 30.novembrī Rīgas pilsētas Centra rajona tiesai tika iesniegtas vairāku Latvijas biatlonistu prasības pret VAS „Latvijas Loto”. Prasība bija saistīta ar to, ka VAS „Latvijas Loto” bez prasītāju piekrišanas uz momentloterijas „Sprints” biļetes bija nodrukājusi prasītāju attēlus un vārdus. Kā prasības priekšmets bija norādīts apmierinājuma saņemšana no neatļautas darbības. Taču 2001.gada 10.aprīlī puses noslēdza izlīgumu, kas 2001.gada 18.aprīlī tika apstiprināts tiesā.⁷⁰ Līdz ar to tiesa šajā gadījumā neizvērtēja, vai šāda attēlu izmantošana ir vērtējama kā neatļauta darbība.

2004.gada 14.janvārī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts izskatīja civillietu Danas Dombrovskas prasībā pret SIA „Tapals”. SIA „Tapals” bez prasītājas piekrišanas kādas grāmatas vāka noformēšanai bija izmantojuši prasītājas fotogrāfiju. Šī fotogrāfija bija izgatavota tērpu mākslinieces vajadzībām, un šajā fotogrāfijā prasītāja bija redzama kā modele, kas demonstrēja mākslinieces tērpu. Prasība bija pamatota ar Satversmes 113.pantu, Civillikuma 1635.pantu, vairākiem Autortiesību likuma pantiem, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.pantu u.c. Rajona tiesa šajā lietā bija uzskatījusi, ka ir pārkāptas prasītājas tiesības, spriedumā norādot, ka ir pārkāptas Danas Dombrovskas kā izpildītājas Autortiesību

⁶⁷ Reklāmas likums. Pieņemts 1999.gada 20.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 10.01.2000, nr. 7

⁶⁸ Lieta Nr. 15-00792-2001

⁶⁹ Lieta Nr. 15-00397-2003

likuma izpratnē blakustiesības un tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Abas puses iesniedza apelācijas sūdzības par šo spriedumu. SIA „Tapals” apelācijas sūdzībā bija norādīts, ka pirmās instances tiesa nepamatoti ir atzinusi prasītāju par blakustiesību subjektu, t.i., izpildītāju. Prasītāja esot veikusi tērpu demonstrētājas funkcijas, kas neesot uzskatāms par autora darba izpildīšanu. Tāpat norādīts, ka tiesa nepamatoti atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.pantu. Rīgas apgabaltiesa Danas Dombrovskas prasību noraidīja. Tiesa savā spriedumā vērtēja, vai šajā gadījumā prasītāja ir uzskatāma par izpildītāju Aurortiesību likuma izpratnē. Tiesa norādīja, ka tērpu demonstrēšana nav uzskatāma par kāda autora darba izpildījumu. Tērpu demonstrētāja neveic radošu darbu, bet gan izpilda fotogrāfijas autora – fotogrāfa norādījumus, kas nekādā gadījumā nav uzskatāms par kādas lomas vai mākslas darba izpildīšanu. Tā kā šajā gadījumā tērpu demonstrētājas darbā neesot konstatējams radošais kritērijs, tad apgabaltiesa uzskatīja, ka prasītāja nav atzīstama par blakustiesību subjektu. Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta piemērošanas iespējas šajā spriedumā apgabaltiesa nav vērtējusi.⁷¹ Augstākās tiesas Senāts apgabaltiesas spriedumu negrozīja. Senāts tāpat kā apgabaltiesa norādīja, ka tērpu demonstrētājas darbā iztrūkst radošais ieguldījums, tāpēc prasītāja nav uzskatāma par blakustiesību subjektu.⁷²

2003.gada aprīlī Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesā tika skatīta M.Mačigova prasība pret laikraksta „Vesti Segodņa” redakciju un SIA „Fenster” par goda un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu un mantiskās kompensācijas piedziņu. Laikrakstā „Vesti Segodņa” 2001.gada 24.oktobrī tika publicēts raksts „Čečenu mafija Latvijā”, kura ilustrācijai bija izmantota fotogrāfija, kurā bija redzams arī prasītājs. Prasītājs uzskatīja, ka, tā kā viņa āriene nepārprotami liecina par viņa piederību čečenu tautībai, tad, publicējot fotogrāfiju kā ilustrāciju rakstam par čečenu mafiju, viņš ir identificēts kā čečenu mafijas pārstāvis. Tā kā prasītājs nav mafijas pārstāvis un arī raksts nesatur nekādus pierādījumus tam, tad ar fotogrāfijas ievietošanu pie raksta „Čečenu mafija Latvijā” ir aizskarts prasītāja gods un cieņa. Atbildētājs tiesā norādīja, ka gods un cieņa var tikt aizskarts, ja tiek izplatītas nepatiesas ziņas, taču ar fotogrāfiju netiek izplatītas ziņas. Turklāt fotogrāfija ilustrē nevis mafijas pārstāvjus, bet gan rakstā pieminētos čečenu pārstāvjus. Tiesa neapstiprināja atbildētāja argumentu, ka ar fotogrāfiju netiek izplatītas ziņas. Tiesa analizēja, kā fotogrāfija ir uztverama. Tā kā pie fotogrāfijas bija pievienots arī paskaidrojošs teksts, kurā teikts, ka fotogrāfijā redzama čečenu

⁷⁰ Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2001.gada 18.aprīļa lēmums lietās Nr. C27250800, Nr.C27250900, Nr.C27250700

⁷¹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.CA-4396/20

⁷² LR Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.SK-22

parlamentāriešu vizīte Latvijā 1999.gadā, tad tiesa secināja, ka goda un cieņas aizskaršana nav notikusi.⁷³

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2003.gada 9.aprīlī izskatīja lietu Č.K.Edžgubo un P.Mensaha prasībā pret Brīvības partiju un Latvijas Televīziju par goda un cieņa aizskaršanu. Brīvības partija priekšvēlēšanu kampaņas ietvaros Latvijas Televīzijā pārraidīja reklāmas klipus, kurā bija redzami prasītāji. Reklāmas klipā cilvēki tiek brīdināti no ekonomiskajiem bēgļiem. Arī ar Latvijas pasta starpniecību tika izplatīts analoga satura reklāmas materiāls. Uz reklāmas materiāla bija iespiests arī teksts „Šodien – Latvijas sargs, rīt – varbūt Tavs znots.” Prasītāji reklāmas materiālu izgatavošanas laikā nebija informēti par reklāmas saturu. Viņiem bija teikts, ka tas būs reklāmas materiāls, kas atbalsta Eiropas Savienības ideju un kurā būtu parādīts, ka dažādas rases cilvēki draudzīgi sadzīvo vienā valstī. Tiesa savā spriedumā norādīja, ka reklāma ir uzskatāma par personas diskriminējošu pēc rases. Konkrētajā gadījumā prasītāji asociatīvi var tikt personificēti uz uztverti kā reklāma minētie ekonomiskie bēgļi, veidojot tendenciozus aizspriedumus, kā rezultātā var tikt mazināts prasītāju gods un cieņa sabiedrības acīs. Līdz ar to tiesa konstatēja, ka šajā gadījumā ir noticis personu goda un cieņas aizskārums.⁷⁴

Lai arī šie ir tikai atsevišķi tiesu spriedumi, un par stabilu praksi šādās lietās nevar runāt, tomēr arī šie spriedumi ļauj izdarīt dažus secinājumus. Personas savu attēlu neatļautas izmantošanas gadījumā ir cēlušas prasības, kurās norādīts, ka ir notikusi neatļauta darbība, blakustiesību pārkāpums, goda un cieņas aizskārums. Tiesas līdz šim nav izvērtējušas, vai to var uzskatīt par neatļautu darbību. Vienā lietā tiesas ir norādījušas, ka fotogrāfijā redzamā persona nav blakustiesību subjekts. Savukārt divās lietās ir atzīts, ka ar attēla izmantošana var aizskart personas godu un cieņu. Tātad šobrīd var secināt, ka persona Latvijā var aizsargāt sevi pret neatļautu attēla izmantošanu, ja tādējādi ir aizskarts gods un cieņa.

Taču līdz šim tiesās nav skatītas lietas par tādu attēlu publicēšanu, kurā attēloti personas privātās dzīves notikumi. Līdz ar to nav skaidrs, vai personai šādās situācijās, kad nav aizskarts tās gods un cieņa, ir nodrošināta efektīva tās tiesību uz privāto dzīvi aizsardzība. Pētījuma autore uzskata, ka šajos gadījumos personas var atsaukties uz Satversmē garantētajām tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Satversmē ietvertās cilvēku pamattiesības garantējošās normas ir piemērojamas tieši un nepastarpināti, ja vien pati norma neparedz, ka tās konkretizēšanai nepieciešams likums.⁷⁵ Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, „lai konstatētu Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu saturu, tās tulkojamas pēc iespējas

⁷³ Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2003.gada 28.aprīļa spriedums lietā Nr.C31106502

⁷⁴ LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2003.gada 9.aprīļa spriedums lietā Nr.PAC-244

⁷⁵ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2001-07-0103, 05.12.2001. // [http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/Spriedumi/07-0103\(01\).htm](http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/Spriedumi/07-0103(01).htm)

atbilstoši interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir obligāta attiecībā uz Konvencijas interpretāciju, un šī prakse ir izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai.”⁷⁶ Līdz ar to, persona, atsaucoties uz Satversmes 96. pantu, var vērsties tiesā un prasīt, lai tiktu ievēroti Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē izstrādātie principi par attēla izmantošanu un nodrošināta efektīva aizsardzība tiesību uz privāto dzīvi pārkāpuma gadījumos.

Lielākoties šādos gadījumos persona varētu gribēt saņemt atlīdzību par morālo kaitējumu par tās tiesību aizskaršanu. Satversmes 92. pants paredz, ka nepamatota tiesību aizskārumsa gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Arī Civillikuma 1635. pants nosaka: „Katrs tiesību aizskārums, t.i. katra pati par sevi neatļauta darbība, dod tam, kam tā kaitējusi, tiesību prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.” Taču, kā liecina Latvijas tiesu prakse, kas ir radusi atspoguļojumu arī Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumā „Par Civillikuma 1635. panta piemērošanu, izskatot prasības par morālo kaitējumu”⁷⁷, tad morālā kaitējuma atlīdzināšanas pamatus nosaka tikai Civillikuma 19. nodaļas pirmās apakšnodaļas 2. daļa "Tiesība uz atlīdzību no nodarījumiem pret personisko brīvību, godu, cieņu un pret sieviešu nevainību", kā arī to var prasīt citos likumā tieši paredzētos gadījumos. Atlīdzību varētu prasīt arī, piemēram, ja ir pārkāpts Fizisko personu datu aizsardzības likums⁷⁸. Šī likuma 32. pants nosaka: „Ja, pārkāpjot šo likumu, personai nodarīts kaitējums vai radīti zaudējumi, tai ir tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu.” Likumā nav uzsvērts konkrēta kaitējuma veids, tāpēc tas dod pamatu prasīt mantisku atlīdzību arī morālā kaitējuma gadījumā.⁷⁹

Likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”⁸⁰ 28.pants nosaka: „*Kaitējums, arī morālais kaitējums, ko masu informācijas līdzeklis nodarījis fiziskajai vai juridiskajai personai, sniedzot nepatiesas ziņas, ceļot neslavu un aizskarot tās godu un cieņu, publicējot ziņas un informāciju, kuru publikācija aizliegta ar likumu, masu informācijas līdzeklim jāatlīdzina šai personai likumā noteiktajā kārtībā.*” Savukārt šī likuma 7.pants nosaka, kādu informāciju aizliegts publicēt. Šī panta ceturtā daļa nosaka: „*Aizliegta un saskaņā ar likumu tiek sodīta masu informācijas līdzekļu izmantošana, lai iejauktos pilsoņu personiskajā dzīvē.*” Līdz ar to varētu secināt, ka ir jāatlīdzina arī morālais kaitējums, kas nodarīts pārkāpjot personas tiesības uz privāto dzīvi ar personas attēla neatļautu publicēšanu.

⁷⁶ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2002–08–01, 23.09.2002. // [http://www.satv.tiesa.gov.lv/lv/spriedumi/08-01\(02\).htm](http://www.satv.tiesa.gov.lv/lv/spriedumi/08-01(02).htm)

⁷⁷ Augstākās tiesas Plēnuma lēmums „Par Civillikuma 1635.panta piemērošanu, izskatot prasības par morālo kaitējumu", 26.02.1999. // <http://pro.nais.dati.lv/naiser/text.cfm?Key=0124041999022600001>

⁷⁸ Fizisko personu datu aizsardzības likums. Pieņemts 2000.gada 23.martā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 06.04.2000, nr. 123/124

⁷⁹ Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība // Rīga: Biznesa augstskola Turība – 2000., 150.lpp.

⁸⁰ Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”. Pieņemts 1990.gada 20.decembrī.

Taču autorei nav zināms neviens tiesas spriedums, kur uz šo normu pamata būtu piespriesta atlīdzība par morālo kaitējumu.

Jāatzīmē, ka Vācijā, kur Civillikuma regulējums ir līdzīgs Latvijas Civillikuma regulējumam, tiesu prakse liecina, ka atlīdzības piedziņa par morālo kaitējumu ir iespējama arī pie šāda regulējuma⁸¹. Līdz ar to, lai atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām nodrošinātu efektīvu aizsardzību tiesību uz privāto dzīvi aizskāruma gadījumā, Latvijas tiesām būtu jānosaka pārkāpējam pienākumu samaksāt prasītājam atlīdzību par morālo kaitējumu, pamatojoties uz likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” noteikumiem vai arī uz Civillikuma regulējumu, interpretējot to tā, kā to ir darījušas Vācijas tiesas.

⁸¹ Sīkāk skatīt: Lībiņa I. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas un Vācijas Federālās Augstākās tiesas judikatūras loma privātās dzīves tiesiskā regulējuma attīstībā Vācijas civiltiesībās // Likuma un Tiesības, 6.sējums, Nr.12 (64), decembris, 2004.

NOBEIGUMS

Tiesības uz privāto dzīvi aizsargā ļoti plašu tiesību loku, kuras ir cieši savstarpēji saistītas un nereti pat pārklājas - tiesības uz privāto dzīvi šaurākā nozīmē, tiesības uz ģimenes dzīvi, tiesības uz korespondences neaizskaramību, tiesības uz mājokļa neaizskaramību. Viena no tiesību uz privāto dzīvi sastāvdaļām ir arī personas tiesības uz savu attēlu. Izanalizējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, var secināt, ka fotografēšana vai filmēšana bez personas piekrišanas pati par sevi, nevērtējot konkrētās situācijas apstākļus, nevar tikt uzskatīta par tiesību uz privāto dzīvi ierobežojumu. Lai konstatētu, vai ir pārkāptas personas tiesības uz savu attēlu un tāpat arī tiesības uz privāto dzīvi ir jāizvērtē virkne apstākļu.

Pirmkārt, ir jāizvērtē fotografēšanas vai filmēšanas vieta. Personas fotografēšana vai filmēšana publiskā vietā bez personas piekrišanas neierobežo tiesības uz privāto dzīvi. Savukārt personas fotografēšana vai filmēšana bez personas piekrišanas, kad tā atrodas savā mājoklī, neatkarīgi no tā, vai fotogrāfs iekļūst šajā mājoklī vai arī fotografē no attāluma, aizskar tiesības uz mājokli. Taču ne vienmēr visas vietas var viennozīmīgi iedalīt publiskās vietas un mājoklī, tāpēc būtiski ir, vai personai konkrētajā situācijā bija pamats rēķināties ar savu darbību privātumu. Ja šāds pamats ir, tad tiesības uz privāto dzīvi var tikt pārkāptas, personu fotografējot vai filmējot arī tādā vietā, kas formāli pieder publisku vietu grupai.

Otrkārt, ir jāvērtē attēla saturs. Personas fotografēšana vai filmēšana bez viņas piekrišanas, piedaloties publiskā pasākumā, kā arī šādu personas attēlu publicēšana bez viņas piekrišanas nav vērtējama kā tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums. Savukārt, fotografējot vai filmējot personas privātās dzīves notikumus, kā arī publicējot šādus attēlus bez personas piekrišanas, var tikt ierobežotas tiesības uz privāto dzīvi.

Būtiski ir arī tas, vai personas attēls ir paredzēts ierobežotai lietošanai vai arī ir padarīts pieejams plašai sabiedrībai. Gadījumos, kad attēls nav pieejams plašai sabiedrībai, var būt pieļaujama tā izmantošana bez personas piekrišanas, ja tam ir leģitīms mērķis. Ja attēls tiek publicēts, tas ir jāvērtē arī tas, vai attēla publicēšana dod kādu pienesumu diskusijai par sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem, kā arī tas, vai publicētais attēls ir publiskas vai privātas personas attēls. Ja tas skar būtiskas sabiedrības intereses, tad ir pieļaujama publiskas personas privāto dzīvi atspoguļojošu attēlu publicēšana, kamēr privātpersonu attēlu publicēšana tikai izņēmuma gadījumos, kas pamatoti ar īpaši svarīgām sabiedrības interesēm, nebūs vērtējama kā tiesību uz privāto dzīvi pārkāpums. Nav pieļaujama personas privāto dzīvi atspoguļojoša attēla publicēšana (pat politiķa) bez viņas piekrišanas, ja publicēšanas mērķis ir vienīgi sabiedrības ziņkārības apmierināšana par kādas personas privāto dzīvi.

Publicējot personas attēlu bez viņas piekrišanas, var tikt aizskarts arī personas gods un cieņa, pat tad, ja persona ir fotografēta publiskā vietā, piedaloties publiskā notikumā. Tas var notikt, ja personas attēls tiek izmantots, informējot par tādiem jautājumiem, kas nav saistīti ar šo personu un attēlā redzamajiem notikumiem.

Personas fotogrāfija var tikt izmantota arī komerciālajā sfērā. ASV ir atzīts, ka neatļauta personas vārda vai attēla izmantošana komerciālos nolūkos ir delikts, kas aizskar personas privātumu, un līdz ar to personai ir tiesības prasīt atlīdzību. Taču ir arī viedoklis, ka neatļauta personas vārda vai attēla izmantošana komerciālos nolūkos ir jānošķir no tiesībām uz privāto dzīvi un šādos gadījumos būtu jārunā par komerciālām tiesībām vai tiesībām uz īpašumu.

Vairākos Latvijas likumos ir regulēta fotografēšana, filmēšana un fotogrāfiju vai nofilmētā materiāla izmantošana. Piemēram, likumos ir noteiktas policijas darbinieku, Izglītības valsts inspekcijas amatpersonu un citu valsts amatpersonu tiesības noteiktās situācijās fotografēt vai filmēt. Savukārt, procesuālie likumi regulē fotografēšanu un filmēšanu tiesas sēžu laikā.

Latvijas Republikas tiesās ir skatītas tikai dažās lietās, kas saistītas ar personas attēlu. Personas savu attēlu neatļautas izmantošanas gadījumā ir cēlušas prasības, kurās norādīts, ka ir notikusi neatļauta darbība, blakustiesību pārkāpums, goda un cieņas aizskārums. Tiesas līdz šim nav izvērtējušas, vai to var uzskatīt par neatļautu darbību. Vienā lietā tiesas ir norādījušas, ka fotogrāfijā redzamā persona nav blakustiesību subjekts. Savukārt divās lietās ir atzīts, ka ar attēla izmantošanu var aizskart personas godu un cieņu. Tātad šobrīd var secināt, ka persona Latvijā var aizsargāt sevi pret neatļautu attēla izmantošanu, ja tādējādi ir aizskarts gods un cieņa. Taču līdz šim tiesās nav skatītas lietas par tādu attēlu publicēšanu, kurā attēloti personas privātās dzīves notikumi. Līdz ar to nav skaidrs, vai personai šādās situācijās, kad nav aizskarts tās gods un cieņa, ir nodrošināta efektīva tās tiesību uz privāto dzīvi aizsardzība.

Taču šādos gadījumos personas var atsaukties uz Satversmē garantētajām tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Satversmē ietvertās cilvēku pamattiesības garantējošās normas ir piemērojamas tieši un nepastarpināti un tās ir interpretējamās atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei. Līdz ar to, persona, atsaucoties uz Satversmes 96. pantu, var vērsties tiesā un prasīt, lai tiktu ievēroti Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē izstrādātie principi par attēla izmantošanu un nodrošināta efektīva aizsardzība tiesību uz privāto dzīvi pārkāpuma gadījumos.

Lielākoties šādos gadījumos persona varētu gribēt saņemt atlīdzību par morālo kaitējumu par tās tiesību aizskaršanu. Lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību tiesību uz privāto dzīvi aizskāruma gadījumā, Latvijas tiesām būtu jānosaka pārkāpējam pienākumu samaksāt

prasītājam atlīdzību par morālo kaitējumu, pamatojoties uz likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” noteikumiem vai arī uz Civillikuma regulējumu, interpretējot to tā, kā to ir darījušas Vācijas tiesas.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Barts R. Fotogrāfa orgāns //Rīgas Laiks – 2002.gada oktobris
2. Grēviņa-Dziļuma M. Šeit. Tagad. Un nekad vairs. // Santa – 2003.gada februāris
3. Kovaļevska A. Kad gods un cieņa saduras ar vārda brīvību // Jurista vārds, # 39, 2003. gada 28.oktobris
4. Lībiņa I. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas un Vācijas Federālās Augstākās tiesas judikatūras loma privātās dzīves tiesiskā regulējuma attīstībā Vācijas civiltiesībās // Likuma un Tiesības, 6.sējums, Nr.12 (64), decembris, 2004.
5. Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība // Rīga: Biznesa augstskola Turība – 2000
6. Svešvārdu vārdnīca // Rīga: Jumava – 1999.
7. Barendt E.M. The protection of privacy and personal data and the right to use one's image and voice: when does the dissemination of information become an interference with a person's life? - – Freedom of expression and the right to privacy. Conference Reports. Council of Europe, Strasbourg Conference 23 September 1999// [http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM\(2000\)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage](http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM(2000)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage)
8. Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter// Council of Europe Publishing – 1996.
9. Gruskin S., Hendriks A. The Right to Privacy: Some Implications for Confidentiality in the Context of HIV/AIDS – The Jurisprudence of Human Rights Law: A Comparative Interpretive Approach// Turku/Åbo: Institute for Human Rights, Åbo Akademi University – 2000.
10. Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. Law of the European Convention on Human Rights// London, Dublin, Edinburg: Butterworths – 1995.
11. Mendel T. The right of the public to know and freedom of entertainment: information seen from consumer's angle – Freedom of expression and the right to privacy. Conference Reports. Council of Europe, Strasbourg Conference 23 September 1999// [http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM\(2000\)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage](http://www.coe.int/t/e/human_rights/media/5_Documentary_Resources/2_Thematic_documentation/Media_&_privacy/DH-MM(2000)007%20E%20Conf%20rights%20to%20privacy.asp#TopOfPage)
12. Nowak M. U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary// Kehl, Strasbourg, Arlington: N.PEngel-1993.
13. Warren S.D., Brandeis L.D. The Rights to Privacy// http://www.lawrence.edu/fac/boardmaw/Privacy_brand_warr2.html

Normatīvie akti un rekomendējoša rakstura starptautiskie dokumenti

1. ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 1948.gada 10.decembrī - <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>
2. ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts 1966.gada 16.decembrī - <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm>
3. Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pieņemta 1950.gada 4.novembrī. - <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eck.htm>
4. Administratīvo pārkāpumu kodekss. Pieņemts 1984.gada 7.decembrī.
5. Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”. Pieņemts 1990.gada 20.decembrī. Publicēts ZINOTĀJS, 14.02.1991, nr. 5
6. Likums „Par policiju”. Pieņemts 1991.gada 4.jūnijā. Publicēts ZINOTĀJS, 15.08.1991, nr. 31
7. Operatīvās darbības likums. Pieņemts 1993.gada 16.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 30.12.1993, nr. 131
8. Satversmes tiesas likums. Pieņemts 1996.gada 5.jūnijā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 14.06.1996, nr. 103
9. Likums „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem”. Pieņemts 1997.gada 16.janvārī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 30.01.1997, nr. 31
10. Ceļu satiksmes likums. Pieņemts 1997.gada 1.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 21.10.1997, nr. 274/276
11. Civilprocesa likums. Pieņemts 1998.gada 14.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 03.11.1998, nr. 326/330
12. Izglītības likums. Pieņemts 1998.gada 29.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 17.11.1998, nr. 343/344
13. Reklāmas likums. Pieņemts 1999.gada 20.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 10.01.2000, nr. 7
14. Fizisko personu datu aizsardzības likums. Pieņemts 2000.gada 23.martā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 06.04.2000, nr. 123/124
15. Detektīvdarbības likums. Pieņemts 2001.gada 5.jūlijā. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 20.07.2001, nr. 110
16. Administratīvā procesa likums. Pieņemts 2001.gada 25.oktobrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 14.11.2001, nr. 164
17. Valsts darba inspekcijas likums. Pieņemts 2001.gada 13.decembrī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 28.12.2001, nr. 188
18. Kriminālprocesa likums. Pieņemts 2005.gada 21.aprīlī. Publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 11.05.2005, nr. 74
19. United Nations Human Rights Committee, General Comment No. 16 – The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation
[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?Op=endocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?Op=endocument)

20. Resolution 428 (1970) containing a declaration on mass communication media and human rights, 23.01.1970, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2FDocuments%2FAdoptedText%2Fta70%2FBRES428.pdf>
21. Resolution 1165 (1998) Right to privacy, 26.06.1998, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2FDocuments%2FAdoptedText%2Fta98%2FERES1165.htm>

Juridiskās prakses materiāli

1. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2001-07-0103, 05.12.2001. // [http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/Spriedumi/07-0103\(01\).htm](http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/Spriedumi/07-0103(01).htm)
2. Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2002-08-01, 23.09.2002. // [http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/spriedumi/08-01\(02\).htm](http://www.satv.tiesa.gov.lv/LV/spriedumi/08-01(02).htm)
3. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *X. v. the United Kingdom*, 12.10.1973., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=507130021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Handyside v. the United Kingdom*, 07.12.1976., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515122604&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Leander v. Sweden*, 26.03.1987., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515121357&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Niemietz v. Germany*, 16.12.1992., §§ 29-30, <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=513093934&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
7. Eiropas Cilvēktiesību komisijas ziņojums lietā *Friedl v. Austria*, 19.05.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=1&Action=Html&X=506115645&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
8. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Jersild v. Denmark*, 23.09.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123200&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
9. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Murray v. the United Kingdom*, 28.10.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506111155&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
10. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Lopez Ostra v. Spain*, 09.12.1994., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=106085253&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
11. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Van Mechelen, Venerius and Pruijboom v. the Netherlands*, 15.05.1995., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=513150518&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>

12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Halford v. The United Kingdom*, 25.06.1997., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=513095619&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
13. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Camenzind v. Switzerland*, 16.12.1997., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515130528&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
14. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Herbecq et l'association Ligue des Droits de l'Homme contre la Belgique*, 14.01.1998., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506183309&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
15. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums par pieņemamību lietā *Stewart-Brady v. the United Kingdom*, 21.10.1998., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=508163421&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
16. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Tammer v. Estonia*, 06.02.2001., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123008&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
17. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Hatton and Others v. The United Kingdom*, 02.10.2001., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=106084527&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
18. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Krone Verlag GMBH&Co.KG v. Austria*, 26.02.2002., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=515123516&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
19. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Peck v. the United Kingdom*, 28.01.2003., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=506142359&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
20. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*, 24.06.2004., <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=820152021&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
21. Eiropas Cilvēktiesību tiesību spriedums lietā *Sciacca v. Italy*, 11.01.2005., <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Sciacca&sessionid=5326349&skin=hudoc-en>
22. Augstākās tiesas Plēnuma lēmums „Par Civillikuma 1635.panta piemērošanu, izskatot prasības par morālo kaitējumu”, 26.02.1999. // <http://pro.nais.dati.lv/naiser/text.cfm?Key=0124041999022600001>
23. LR Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-22
24. LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2003.gada 9.aprīļa spriedums lietā Nr.PAC-244
25. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.CA-4396/20

26. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2001.gada 18.aprīļa lēmums lietās Nr. C27250800, Nr.C27250900, Nr.C27250700
27. Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2003.gada 28.aprīļa spriedums lietā Nr.C31106502